

Aristofan

Žabe

Preveo i komentare napisao:
Koloman Rac

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

Čin prvi	4
Čin drugi	49
Rječnik	90

LICA:

Dionis (Bakho).

Ksantija, njegov sluga.

Heraklo.

Mrtvac.

Haron, vozar duša.

Pluton, bog podzemlja.

Sluga njegov (Eak).

Sluškinja Persefone, žene Plutonove.

Dvije krčmarice.

Euripid } tragički pjesnici.
Eshil }

Nijema lica.

Zbor ređenika, muškarci i ženske.

Čin prvi

Kuća na cesti, a na drugoj strani voda. Dolazi bog Dionis u ženskoj safranastoj haljini, a obuća su mu cipele (koturni) s debelim potplatima i visokim petama kako nose tragički glumci. Prebacio lavlju kožu, a u ruci mu kij. Prati ga stari sluga Ksantija, jaše na magarcu, a na ramenu, na rašljama, nosi prtljag.

DIONIS. KSANTIJA.

Ksantija

Da kažem, gospodaru, kakvu dosjetku
Rad koje gledaoci vazda smiju se?

Dionis

Što god te volja, doli ono: tišti me.
Tôg čuvaj mi se, – već sam sit i presit ja.

Ksantija

Ni drugo zgodno?

Dionis

Doli ono: muka mi!

Ksantija

Pa što? Da kažem dobru šalu?

Dionis

Zeusa mi,
De, samo naprijed! Samo nemoj kazat –

Ksantija

Što?

Dionis

Da nužda ti je, zato bacaš prtljag svoj!

Ksantija

Ni to da breme nosim tako teško ja,
Te ne skine l' ga meni tko, odadrijet ću?

Dionis

Ne, nemoj, molim, već kad bacat htio bih.

Ksantija

Pa zašto prtljag ovaj nosit moro sam,
Kad ne smijem baš ništa što ti Frinih zna,
Pa onaj Likid radit i Amìpsija.¹

Dionis

Ne, nemoj to, jer kada gledalac sam ja,
Pa onda doskočice vidim takove,
Eh! odem više od godinu stariji.

Ksantija

Oj šije moje triput jadne, nesretne!
Ta tišti je, a kazat šale ne smije!

Dionis

Pa nije l' obijest i mekota silna to
Kad ja, Diònís, sinak onog Barila,²
Sam idem, mučim se, a jahat tome dam
Da breme ne nosi, ne izmori se on?

Ksantija

Ja ne nosim?

Dionis

Pa kako nosiš kàd jašêš?

Ksantija

Ta, jašuć, nosim!

Dionis

Kako?

Ksantija

Teško, preteško!

Dionis

Ne nosi l' breme, što ga nosiš, magarac?

---

¹ Atenski pjesnici komedija.

² Rodio se iz Zeusova bedra kamo ga je sebi kao nedonošče ušio Zeus, kad je od njegove munje izgorjela Semela, mati Dionisova. Vino (Dionis, Bakho) je u barilu, – barilo je po tom otac.

Ksantija

Ne, što ja držim, to i nosim, Zeusa mi!

Dionis

Pa kako nosiš kada drugi nosi te?

Ksantija

Ma ne znam, al' me na ramenu tišti tu.

Dionis

Kad misliš da ti magarac ne pomaže,
A ti sad digni magarca i nosi ga!

Ksantija

Ao jadan! Što se nisam bio na moru?
Naučio bih tebe glasno kukat ja!³

Dionis

De sađi, lopove! Već blizu stigo sam
Do vrata kud mi krenut bješe najprije.

(Kuca)

Oj momčiću! Hej, momče! Hej, hej, momče, čuj!

(Ksantija silazi s magarca, magarac otkaše. Heraklo otvara vrata i proviri)

KSANTIJA. DIONIS. HERAKLO.

Heraklo

A tko to lupa? Tko je, da je, ritnu se
Ko kakav Kentaur baš!

(Opazi Dionisa, ubezekne se)

Reci što je to!

Dionis *(tura naprijed Ksantiju i potihogovori):*

Ah, momče!

Ksantija *(tiho):*

Što je?

---

³ Kod Arginuskih otoka upotrebila je Atena u bici svoje robove, pa im je za hrabrost darovala slobodu. Ksantija kaže: »Da sam se borio ondje, bio bih slobodan, — ne bih slušao tvoje zapovijedi.

Dionis

Nisi l' opazio?

Ksantija

Što?

Dionis (*tiho*):

Od mene kako prepo se!

Ksantija

Jest, – da nisi lud.

Heraklo

Ne mogu, Demetre mi, smijeha uspreć ja, –
Sve usnu grizem, ali opet smijem se.

Dionis

Izađi, čudni čojče, nešto trebam te.

Heraklo

Al' smijehu oteti se nisam kadar ja
Na safranu kad vidim lavlju kožu tu.
A čemu? Što se s kijem spari koturan?
Kud ovo kaniš?

Dionis

Popoh se na Klistena – ⁴

Heraklo

U bici bješe?

Dionis

I dušmanu lađa smo
Do dvanajst, trinajst ondje mi potopili.

Heraklo

Vas dva?

Dionis

Jest, bome!

---

⁴ Klisten, raskalašnik, opremio je ratni brod. Popeti se na Klistena znači koliko na brod njegov, ali može značiti također da mu je miljenik.

Ksantija (*tiho*):

To bar za me jeste san!

Dionis

Pa onda nà lãđi sam ja Andròmêdu⁵
Sam za se čito, al' najednom srce mi
Saleti želja, – kako, misliš, velika?

Heraklo

Zar želja? Kol'ka?

Dionis

Mala, kolik Molon je⁶

Heraklo

Za ženom?

Dionis

Ne!

Heraklo

Al' za dječakom?

Dionis

Nipošto!

Heraklo

Za čovjekom?

Dionis

Uh! Ne, ne!

Heraklo

Bješe s Klistenom?

Dionis

Ma ne šali se, brate! Meni ti je zlo, –
Čeznuće takvo mene mori, ubija!

---

⁵ Andromeda, tragedija Euripidova.

⁶ Molon, golemi glumac Euripidov.

Heraklo

A kakvo, braco moj!

Dionis

Ne mogu kazat to,
Al' opet ću ti reći u zagònèci.
Ded, jesi l' kad se kaše ti uželio?

Heraklo

Zar kaše? Ala, – u životu tisućput!

Dionis

Zar jasno kažem il' da rečem drukčije?

Heraklo

O kaši ne, – to potpuno razumijem.

Dionis

Da, takva ti me želja mori, kida sad
Za Euripidom –

Heraklo

I to za onim pokojnim?

Dionis

I nitko pod nebom odvratit neće me
Da k njemu ne pođem.

Heraklo

U Hadov dolje dvor?

Dionis

I, bome, ako ima nešta dublje još.

Heraklo

Pa što bi rad?

Dionis

Ma trebam dobra pjesnika,
Jer već ih nema, – ti, što jesu, loši su.

Heraklo

Što? Nije l' Jofont živ?⁷

Dionis

To dobro jedino
Još osta nama, ak' je dobro iole.
Ta ni za nj nije meni jasno kako je.

Heraklo

Pa ne's Sofòkla – pred Euripidom je on –
Da vodiš, kad već vodit moraš odande?

Dionis

Ne, dok Jofóna sama ja ti ne uzmem
I, kol'ko bez Sofòkla može, ne kušam.
Inače će Euripid, obješenjak taj,
Sve gledat ovamo da sa mnom uskoči.
A on⁸ je miran ondje, ko što bješe tu.⁹

Heraklo

A Agàtôn? Gdje je?¹⁰

Dionis

Ostavi me, ode on,
Da, dobar pjesnik, prijateljma mio, drag.

Heraklo

A kamo ode jadan?

Dionis

K stolu blaženih.¹¹

Heraklo

A Ksenòklo?¹²

---

⁷ Jofont, tragik, sin Sofoklov.

⁸ Sofoklo. Da vodi Sofokla, htio bi s njim i Euripid, a ovako se mirni Sofoklo neće pojagmiti, ako povede Euripida.

⁹ Na ovom svijetu.

¹⁰ Agaton, mlad, lijep i bogat tragički pjesnik.

¹¹ Na dvor makedonskom kralju Arhelaju. Duša pobožna čovjeka ide na otok blaženih, a Agaton je pošao k »stolu« blaženih.

¹² Tragik, sin tragika Karkina.

Dionis

Neka bijes ga nosi, Zeusa mi!

Heraklo

Pitàngel?

Ksantija (*za se*):

A o meni ma ni riječce baš,
A tako grozno meni rame kida bol!

Heraklo

A nema l' više od tisuću mladih tu
Što tragedije grade, a za milju su
Blebetala još veća od Euripida?

Dionis

To suhe su ti bobbe, pusti lajavci
I »lastavičji vilin stan«,¹³ rug umjeći, –
Njih nestane ti brzo, čim zbor dobiju
I jednom upišaju tragediju nam.
A, plodna tražeć pjesnika, lje nećeš nać
Iz duše kom bi tekla plemenita riječ.

Heraklo

A kako plodna?

Dionis

Tako, – tko bi pjevao
I sipao nam riječi 'nako smione:
Dà, eter – dvorac Zeusov, stopa vremena,
Il' srce tupo, nehajno kod zakletve,
A jezik krivokletan, kinut od srca.¹⁴

Heraklo

Pa to ti godi?

Dionis

I te kako, – sâm sam lud!

---

¹³ Iz Euripidove Alkmene. Lastavice su slika barbarskoga čavrljanja. Ruga se Euripidu, jer je lastavica najmanje ptica vilâ, Muza.

¹⁴ Ruga se Euripidu. U »Hipolitu« kaže da se jezik zakleo, a srce nije.

Heraklo

Ma to je glupo, – i ti moraš priznat sam.

Dionis

Ne gnijezdi se u umu mom, – ta imaš gdje!¹⁵

Heraklo

Al' uopće se čini sasvim rđavo.

Dionis

Uči me jesti!

Ksantija (za se)

O meni ma ni riječce baš!

Dionis

Al' zašto na se metnuh ovo nošivo
Da na te nalik budem, – to čuj! Ja bih rad
Da drugove mi, ustrebam li, kažeš ti
S kojim nekad pošo si po Kerbera,
Njih kaži mi, pa luke, pèkarnice sve,
Bordele, svaki konak, han i zdenac, put,
Grad, krčmu, noćište gdje ima stjenica
Ponajmanje.

Ksantija (za se):

O meni ma ni riječce baš!

Heraklo

O nesretniče, ti ćeš ići?

Dionis

Nemoj mi
Ni riječi više o tom, nego kazuj put
Kud dolje u Had ćemo stići najbrže,
Al' neka nije vruć ni odveć studen on!

Heraklo

Ded, koji da ti kažem prvi? Koji to?
Ta jedan jeste konopcem sa podnožja
Kad objesiš se. –

---

¹⁵ Ne pačaj u moje poslove, imaš svoje široko polje, žderanje!

Dionis

Stani! Taj zagušljiv je.

Heraklo

Al' ima i puteljak – prijeki, utrti
Kroz mužar –¹⁶

Dionis

Kukutu zar misliš, pominješ?

Heraklo

Jest!

Dionis

Studen jeste to i leden meni put, –
Ta odmah mi se stegna lede, ukoče.

Heraklo

Pa ho'š li da ti kažem brzi, niz brdo?

Dionis

Pa dajde, boga t', – nisam dobar pješak baš!

Heraklo

Otpuzi u Keràmik!

Dionis

A što onda, što?

Heraklo

Na kulu visoku se popni –

Dionis

Što ću tad?

Heraklo

I gledaj ondje dok se zublja ne spusti,
Pa kada gledaoci: »Pusti!« zaviknu,
Tad i ti sebe spusti!

---

¹⁶ U njemu su ljekarnici mrvili otrovno bilje.

Dionis

Kamo?

Heraklo

Na zemlju!¹⁷

Dionis

Al' za dva pladnja mozga bih izgubio!¹⁸
Ne, neću poći putem tim!

Heraklo

Pa kako ćeš?

Dionis

Onuda kud si ti.

Heraklo

Al' dugo plovit je.
Ta najprije ćeš na jezero bezdano,
Golemo stići.

Dionis

Kako ćemo onda prijeć?

Heraklo

U čamac će 'volnici vrc te brodar star
I za plaću te prevest, za dva obola.

Dionis

Uh! Kako svud su moćna ta dva obola!¹⁹
Pa kako došli tamo?

Heraklo

Tesej pon'o ih.²⁰
A zatim zmije, zvjerad strašnu vidjet ćeš
Bez broja –

---

¹⁷ U Keramiku, predgrađu atenskom, billa je utrka sa zubljava. Nestrpljiv narod više onomu koji daje znak za utrku, neka pusti, t. j. zublje, zapravo trkače sa zubljava da trče.

¹⁸ T. j. od moga mozga bi se dalo prirediti jela za dva pladnja.

¹⁹ Obol: 13 para zl. Tolika je bila ulaznina za kazalište.

²⁰ Tesej je s prijateljem Piritojem pošao u podzemlje da otme Plutonu Persefonu, ali je stradao. Okovana oslobodi Heraklo.

Dionis

Nemoj plašit, strahom strašit me!
Odvratit nećeš me!

Heraklo

A onda silan glib
I proljeva bujicu, – ondje leži ti
Tko god je gostu krivo što uradio,
S dječakom bio, plaće njemu ne dao
Il' mater izbio il' oca ćušio
Il' kletvom krivo kleo se i preklinjo.

Dionis

Još tu bi, bome, onog dodat trebalo
Tko kolo se Kinèsijino nauči
Il' koju riječ iz Morsima prepísa kad.²¹

Heraklo

Okružít će te onda sviralica dah
I svjetlost prekrasnu, ko ovdje, vidjet ćeš
I gaje mrčeve i družbe blažene,
Da, ljude, žene. Čut ćeš ruku pljesak čest.

Dionis

A kakvi su to ljudi?

Heraklo

To su ređeni –²²

Ksantija

A ja sam magarčina, vučem tajne te, –
Al' neću više dulje držat, nosit to!²³
(*Baci prtljag*)

Heraklo

Što treba, sve će, sve baš oni reći ti,
Jer oni sasvim tik do puta samoga,

---

²¹ Pjesnik je Kinesija, dugonja, a slab i mršav. Za nj se kaže da je bojadisao haljine, – trpio od proljeva. Pod kolom se razumijeva pjesma što je kolo (kor) pjeva. Morsim je loš tragik.

²² U misterije, svete tajne eleusinske.

²³ Tko ide u Eleusinu na slavu, uprti magarcu prtljag. Ksantija se kao rob ne može rediti u svete tajne, ali će do ređenih doći natovaren, kao magare.

Do vrata Hadovih, imadu stanak svoj.
Pa zbogom, zbogom, brate!

Dionis

I ti osto zdrav!
Da bog da! (*Ksantiji*) A ti opet digni strunjače!

Ksantija

Ma još i ne skinuh?

Dionis

Ma brže, brže daj!

Ksantija

Al' nemoj, molim te! Od mrtvih uzmi kog
Na ukop što ga nose, – 'namo ide on.

Dionis

A ne nađem li?

Ksantija

Mene vodi!

Dionis

Pristajem.
Na ukop eno nose, gle, mrtvaca baš!
(*Prolazi sprovod s mrtoacem na nosilima*)
Ti, – tebi ovo zborim, – tebi, mrtvače!
O čojče, ho's li u Had nosit prtljag moj?

Mrtvac (*uspravlja se*):

A kolik?

Dionis

Taj tu!

Mrtvac

Ho's li platit drahme dvije?²⁴

Dionis

Ne, bome! Manje.

---

²⁴ Drahma, 6 obola, 78 para zl.

Mrtvac (*nosačima*):

Hajd'te putem dalje vi!

Dionis

Stan, čudače! Nagodit možda ćemo se.

Mrtvac

Dvije drahme ne platiš li, nema govora!

Dionis

Za devet para daj!

Mrtvac

Oživjet rad'je bih!

(*Nose ga*)

Ksantija

Al' ohol prokletnik je taj! (*Mrtvacu*) Ne'š do vraga?

Ja idem!

(*Diže prtljag*)

Dionis

Duša dobra i poštena si, —
Do čamca hajd'mo!

(*Prizor se mijenja. Podzemlje.*)

KSANTIJA. DIONIS. HARON.

Haron

Ho-op! Čamac pritjeraj!

Dionis

A što je to?

Ksantija

To? Jezero je.

Dionis

Zeusa mi,
Jest, — to je što on reče —

Ksantija

Ej Posidona mi, ma i Haróna gle!

Dionis

Harone, zdravo! Zdravo, zdravo, Harone!

Haron

Na počin tko to želi iza jada, zla?
Tko na polje će Leti, k vrapcim' pečenim
Il' Kerberanim', k vrazima il' Tenaru.²⁵

Dionis

Ja!

Haron

Brzo ulazi!

Dionis

Gdje misliš pristati?
Zar kod vragova?

Haron

Hoću, tebi za volju!
De uđi!

Dionis (Ksantiji):

Momče, amo!

Haron

Roba ne vozim,
Već ako za kožu se bio na moru.

Ksantija

Ne, nisam, bome, – oči baš me boljele.

Haron

Pa zato trkom trči oko jezera!

Ksantija

A gdje da čekam?

---

²⁵ Leta, podzemna rijeka zaborava. Kerberani se duše zovu po podzemnomu psu Kerberu. Načinjeno je prema »Kimerani«. To je narod na sjeveru gdje se po priči silazilo u podzemlje, kao i kod glavice Tenara u Lakoniji.

Haron

Do Jadovnika kamena, –
Kod klupa!

Dionis

Jesi l' čuo?

Ksantija

Jesam! Jadan ja, –
Kog sretoh danas kad izađoh iz kuće?
(Ide)

Haron

Do vesla sjedaj! Hoće l' još tko, – žuri se!
(Dionis sjedi do vesla, kao da spava)
Ti, što mi radiš?

Dionis

Što ja radim! Drugo što,
No sjedim tu do vesla gdje mi reče ti?

Haron

Ne'š amo sjesti, mješino?

Dionis

Ma evo na!

Haron

Ne'š ruke maknut, pa ih pružit?

Dionis

Evo! Na!

Haron

Zar ne'š se ludorija kanit, uprijet se,
Prionut svojski?

Dionis

P' onda kako da veslam,
Kad nisam vješt nit s mora niti rođeni
Baš Salamínac.

Haron

Sasvim lako. Čut ćeš pjev,
Da, krasan kada jednom mahneš.

Dionis

Od kog to?

Haron

Od žaba, labudova, divan!

Dionis

Začnide!

Haron

Ho-op, op! Ho-op, op!
(*Zbor žaba, koji se ne vidi, pjeva*)

Žabe

Krekeke, kvak, kvak!
Krekeke, kvak, kvak!
Mi, djeco vode, bare,
Uz frulu, pjesmu glasnu
Ded zapjevajmo pjesmu svoju zvučnu:
Kvak, kvak!
Nju oko Nišanina,
Zeusova sina Bakha,
Na Baram' pjevat znamo
Kad za slave »Lonácâ«
Puk vina nakiti se
I mjestu svetom, domu mome, grne svijet.²⁶
Krekeke, kvak, kvak!

(Žabe pjevaju sve brže, a debeli Dionis mora sve brže veslati)

Dionis

A, boljet mene počinje
Već šupak, – vi, kvak, kvak!
Al' možda zato – briga vas!

---

²⁶ Dionis se rodio na gori Nisu u Indiji ili na Eubeji. Bare su mjesto blizu kazališta atenskoga. Ondje je bio hram Dionisov. Posljednjega se dana Dionisove svetkovine Antesterija (Cvijeti) prinosila u loncima žrtva pokojnicima.

Žabe

Krekeke, kvak, kvak!

Dionis

Al' bijes nek nosi vas s tim kvak!
Ta niste drugo nego kvak!

Žabe

Da!, svakom loncu zaklopče!
Al' Muze, liri vješte, zamilovale me
I Pan kozonogi, u trsku štono svira, —
I kitarašu Apolonu slast sam, radost
Rad trske što za liru gajim je
U vodi svud po barama.
Krekeke, kvak, kvak!

Dionis

Ja veće imam žuljeve,
A šupak davno znoji se,
Mah, sagnem li se, dreknut će —

Žabe

Krekeke, kvak, kvak!

Dionis

Al', rode pjeva nikad sit,
Ded stan'te!

Žabe

Pjevat ćemo
Još više, jače, jesmo l' ikad
Za dana sunčanih, krasnih
Kroz šaš, rogoz skakutale
I pjevu se radovale
Našoj pjesmi ronilačkoj
Il', Zeusove se kiše kloneć,
Hitro vodile smo kolo,
Na dnu vode zapjevale, —
Klopci sve su pucketali.²⁷
Krekeke, kvak, kvak!

---

²⁷ Prije kiše žabe najjače krekeću.

Dionis (*hoće da ih nadviče*):

Krekeke, kvak, kvak!
Od vas to naučih evo!

Žabe

Velikog baš za nas jada!

Dionis

Većeg za me, ako puknem,
Veslom ovim veslajuć.

Žabe

Krekeke, kvak, kvak!

Dionis

Krekeć'te, baš vam marim ja!

Žabe

Ali baš kreketat ćemo,
Koliko nas grlo nosi,
Cio, cio božji dan!
Krekeke, kvak, kvak!

Dionis (*još jače*):

Krekeke, kvak, kvak!
Al' tim pobijedit nećete!

Žabe

Al' zacijelo ne's nas ti!

Dionis

Ni vi nikad! Ja ću kričat,
Makar moro cio dan,
Dok ne svladam, nadjáčâm vama onaj kvak,
Krekeke, kvak, kvak!

(Sve je tiho)

Jedanput ipak vas odućih kvakat ja!

(Čamac pristane)

Haron

Hej! Stani, stani! Veslom dajde pritjeraj!
Izađi, podaj plaću!

Dionis

Na dva obola!

(Haron otide. Prizor se mijenja. Dvor Hadov.)

DIONIS. KSANTIJA.

Dionis

A Ksantija? Gdje j' Ksantija? Hej, Ksantija!

Ksantija *(u pozadini):*

Jo!

Dionis

Hodi amo!

Ksantija *(dovuče se):*

Zdravo gospodaru moj!

Dionis

Što bješe ondje?

Ksantija

Mrak i blato, proljev, glib.

Dionis

Ubice oca vidje li mi ondje gdje
I krivokletne što ih reče on?

Ksantija

Ti ne?

Dionis *(pokazuje na gledaoce):*

Jest, Posidona mi, i sada vidim ih!
Ded kaži što ćemo!

Ksantija

E, najbolje je poč,
Jer ovo kraj je gdje je — tako reče on —
Uh, ona strašna zvjerad.

Dionis

Odnio ga bijes!
Razmeto on se, ne bi l' se pobojo ja,

Jer znade da sam junak iz častoljublja, —
Ta od Heràkla nema većeg hvališa.
A ja bih nà nešto se rado namjerit,
Boj biti ovog puta moga dostojan.

Ksantija

Al', Zeusa mi, baš čujem neki bahat, šum.

Dionis (*u strahu*):

Gdje, gdje?

Ksantija

Odostrag!

Dionis

Hajde idi ostraga!

Ksantija

Al' sprijeda, pred nama je!

Dionis

A ti idi sprijed!

Ksantija

I vidim, bome, eno zvjere veliko.

Dionis

A kakvo?

Ksantija

Strašno! Svakojako mijenja se, —
Sad vol je, sada mazga, a sad ženska je, —
Krasota prava!

Dionis

Gdje je? Nude, ja ću k njoj!

Ksantija

Al' više nije žena, nego kuja već.

Dionis

Empusa dakle!

Ksantija

Barem vatrom plamti joj
Sve lice.

Dionis

Pa i nogu ima od mjedi –

Ksantija

A drugu, Posidona mi, od balege.
To dobro znači!

Dionis

Kud da krenem?

Ksantija

A kud ja?

Dionis (*svojemu svećeniku koji sjedi u kazalištu*):

Brani me, svećeniče, – s tobom pit ću ja!

Ksantija (*potiho Dionisu*):

Heraklo, kralju, propadosmo!

Dionis (*potiho*):

Čovječe,
Ne zov' me, molim, imena ne odaj mi!

Ksantija

Pa onda, Dionise!

Dionis

Ne, još manje to!

Ksantija

Hajd' samo ravno! Amo, amo, gazdo moj!

Dionis

A što je?

Ksantija

Nemaj straha! Sve je dobro već.
Sad evo, ko Hegèloh, reći smijemo:

Za burom opet sad tišine gledam lik.²⁸
Empusa ode!

Dionis

Kuni mi se!

Ksantija

Zeusa mi!

Dionis

Još jednom!

Ksantija

Zeusa mi!

Dionis

Zakun' se!

Ksantija

Zeusa mi!

Dionis

Ao jadan, kako li probljedjeh, vidjev je!

Ksantija (*pokazuje na svećenika*):

A onaj od straha se za te zapuri!

Dionis

Ajme mene! Otkle na me pali jadi ti?
Pa kojeg boga s propasti da krivim ja?

Ksantija

Ma eter, dvorac Zeusov ili stopu vremena.²⁹

(*Čuje se svirka*)

Ti –

Dionis

Što je?

---

²⁸ Iz Euripidova Oresta. Lik (liko) mjesto lík (slika). Glumac Hegeloh bio je riječ galênä (tišina) krivo naglasio; mjesto galeèn (tišinu) izgovorio je galëen (lasicu t. j. gledam).

²⁹ Veli da je svoj nevolji Euripid kriv, jer on je Dionisa naveo da ide u Had.

Ksantija

Nisi li' ovo sada čuo?

Dionis

Što?

Ksantija

Dah sviralica!

Dionis

Jesam, pa i neki vonj
Baš mističan me od zupalja shvati sad.
Šćućurimo se, u potaji slušajmo!

Zbor (*još se ne vidi*):

Jakho, oj Jakho!
Jakho, oj Jakho!

Ksantija

Dà, to su, gospodaru, oni ređeni!
Tu negdje igraju se, njih nam reče on.
Ta Jakhu pjevaju baš ko Dijàgora.³⁰

Dionis

I meni, držim. Zato ti je najbolje
Da mirujemo dok ne znàmo dobro sve.

Zbor (*ulazeći*):

Jakho, svet i presvet stànàru na ovim mjestim,
Jakho, oj Jakho,
Dođi na livadu ovu kolo vodit,
K svetoj evo družbi svojoj!
Tresi mrčom, vijencem bujnim, —
On ti glavu tvoju vjenča,
Pun je ploda mnogog! Smjelom lupaj nogom,
Igru razuzdanu,
Odjek šale, igraj —
Diku svoju, punu draži, čistu, svetu,
Kolo ređenika svetih!

---

³⁰ Dijagora je, kao mladić, bio lirski pjesnik i štovao bogove. Poslije je, baveći se filozofijom, udario na narodno vjerovanje, na misterije i na Jakha koji se pored Demetre i njezine kćeri Persefone štovao u Eleusini. Kad ređeni pjevaju, kao Dijagora, znači da vjeruju koliko Dijagora. Jakho je podzemni Bakho.

Ksantija

O časna Demetrina kćeri presveta.
Oh slatko l' zamirisa s ražnja odojak!

Dionis

Ne'š mučat, makar bilo za kobasicu?

Zbor

Daj razbudi, rukom tresuć, plamne zublje svoje,
Jakho, oj Jakho,
Noćne slave naše zvijezdo svijetla, jasna!
Plamom livada sva plamti,
Starcim' koljeno ti skače
I sa sebe tugu oni,
Brojna ljeta dugog vijeka svoga, stresli
Zbog slavê sad svete.
A ti zubljom svijetli,
Idi, blažen vodi igre željnu mladež
Na poljanu cvjetnu, vlažnu!

(Zbor se namjesti, a zborovođa govori)

Zborovođa

Sad ùmuknut valja i smjesta nek svatko se zboru našem makne
Tko riječima takvim je nevješt il' duša mu, srce nedužno nije;
Tko svetinje plemenitijeh Muza nit vidje nit proslavi igrom
Nit bješe u bakhovski zanos, u jezik Kratina bikoždera ređen;³¹
Tko dosjetki pustoj se, prostoje veseli, onom u nevrijeme smijehu,
Il' razdora ne taži morskog u puku nit građanim' svojim je dobar,
Već buni i jarom ih jari, a s koristi svoje gori mu duša;
Tko darove – a u službi je – prima, dok gradom bjesni oluja;³²
Tko tvrđavu izda il' lađu, tko zabranjenu otprema robu
S Egînê, ko nesretna hulja, lopov Torikion, carinik onaj
Što remenje, platno pa smolu je u Epidaur odašiljo kradom;
Tko potiče koga da dušmanskoj vlasti za brodovlje novaca poda³³
Il' Hekatin blati kip, a usto još pjesmu ditirampsku pjeva³⁴
Il' govornik on je, pa pjesnicim' onda sve glođe i glođe plaću,³⁵
Jer za stare Bakhove slave se kòmêdija njemu narúga, –
Dâ, takvima kažem i opeta kažem i trećiput kažem i kažem,

---

³¹ Kratin je znamenit i snažan komički pjesnik u Periklovo doba. Zato se i zove bikožder. Tako se krsti i sam Dionis. Prikazuju ga s rogovima na čelu, a voli prijesno meso.

³² Politička borba.

³³ Tko svjetuje Perziju da pomaže Spartu protiv Atene.

³⁴ Misli Kinesiju koji pati od proljeva, pa se sklanja i u kapele Hekatine.

³⁵ Argirije je predložio da se umanji novčana nagrada komičkim pjesnicima.

Nek zboru se, nama ređenim, maknu, — a vi mi začnite pjesmu
I noćnu probudite slavu što ovome svečanom pristaje času!

Zbor (*korača*):

Svak stupaj sada snažno
U one dole kitne,
Na livade cvjetne!
Skači, igranj
I šali se i veseli!
Dosta bješe pusta posta.

Pa igranj, hvalom krasnom
Ded Spasiteljku³⁶ hvali,
Glasno njojzi pjevaj, —
Ona kaže,
Vazda da nam čuva zemlju,
Sve Torikionu uskos!

Zborovođa

Sad na drugi način hvalospjev pjevajte kraljici rodnoga žita,
Da, — božici Demetri! Svetim je, presvetim kitite, dičite pjevom!

Zbor

O svete slave kraljice,
Demetra, daj pomozi nam
I štiti, čuvaj svoj sad zbor!
Daj, sigurno da cio dan
Ja igram, kolo vodim!

Daj mnogu šalu zbijat mi
I mnogu zbiljsku kazat riječ,
Te tvoje slave dostojnu!
Daj šalit mi se, smijat se,
Tad pobjednika vjenčaj!

Zborovođa

Na noge
Sad i boga mi mladog pjesmom amo zov'te, —
Drugara, pratioca ovog zbora našeg!

---

³⁶ Persefonu.

Zbor muški

Jakho svet i presvet, pjesmu nađi,
Slatku pjesmu slave! Daj me prati
Do božice i pokaži sad,
Koliki proputova put bez truda!

Cio zbor

Jakho, vjerni družo kola, prati me!

Zbor ženski

Ti za smijeh i zbog štednje evo meni
Opančice, rasparanu suknju –
Prnje poda, izmisli,
Bez kvara kako igrat, šalit ću se.³⁷

Cio zbor

Jakho, vjerni družo kola, prati me!

Zbor (*pjeva zborovođa*)

Zaškiljih baš po strani, vidjeh mladu,
Ljepušicu pravu, kola drugu,
Eh košuljica njoj ti se
Raspára malo, – proviri joj dojka!

Cio zbor

Jakho, vjerni družo kola, prati me!
(*Dionis i Ksantija stupe naprijed*)

Dionis

Ja uvijek od srca baš rado primam, – s njome želim
I šalit se i igrat.

Ksantija

I ja spravan sam!

Zbor (*sam zborovođa, istupa naprijed, stoji do ženske*):

Želite l' da se javno
Arhedemu narugamo?
U sedmom ljetu još bez bratstva bješe on!

---

³⁷ U veselju nije se marilo za skupu obuću ni sjajno odijelo.

A sad je vođa puku
Med mrtvim tamo gore
I prvak one ondje zloće, lupeštva!³⁸
Klistenov sin sad, čujem,
Na grobovima čuči,
Po šupku grebe se i bradu čupa on.

Pa sagnut sve se busa
I plače, vikom viče
Sebína, – Ritkovčanin je po rodu on,³⁹
I Kalija se onaj,
Sin Hipobínov, kažu,
Na moru u lavskoj koži bio sà – suknjôm.⁴⁰

Dionis

A možete li kazat nam,
Plutónu gdje je ovdje dvor?
Ta stranci svo, – baš stigismo.

Zborovođa

Daleko nemoj više –
I više ne pitaj me,
Već znadi baš pred vrata da si stigo mu!

Dionis (Ksantiji):

Diž' opet, diži, momče!

Ksantija

Zar nema, nema druge
Već uvijek ona ista stara: diži, diž'!

Zborovođa

Sad hajd'te
U sveto kolo božičino, u gaj cvjetni,
Pa igrajte se s dionicim' slave božje!

---

³⁸ Arhedem je potakao raspru protiv vojvoda koji poslije bitke kod Arginuskih otoka nisu pukili nastradale, te su se mnogi utopili. Bio je stranac i zato nije dospio u bratstvo.

³⁹ Klisten, mekoputnik na glasu, pao je valjada u rečenoj bici. Sin mu nije bolji, ne grebe se po licu; plače i zove Sebina, miljenika očeva, da ga tješi; bit će da je i on pao u boju. Sebin znači koliko kurvin sin.

⁴⁰ Djed mu se kao svećenik borio u svećeničkoj halji na Maratonu, a on kod Arginuskih otoka u lavljoj koži, okružen ženskinjem. Protepao je bogatstvo, u starosti je gotovo prosjak. On je zapravo sin Hiponikov, a pjesnik mijenja ime i sjeća nas Sebina.

Sa djevam', ženama ću poč gdje božice se
Sad obnoć slave, – svetu ja ću nosit zublju.

Zbor (*pjeva koračajući ophodnu pjesmu*)

Hajdemo na livade sad
Što cvijetom, ružom cvatu!
Na način pleš'mo naš
U kolu prekrasnom
Što vodit znadu ga
Suđenice sretne!

To sunce, blaga svjetlost ta
Sja, svijetli samo nama
Što bjesmo ređeni
I provodismo vijek
U pòbòžnosti svoj
Spram tuđeg i spram svoga.

Dionis

Ded, kako da na vrata kucam? Kako ću?
Ma kako kucaju tu ljudi domaći?

Ksantija

Ne gubi vrijeme, nego vratâ maši se
Heraklu kad si prava slika, prilika!

Dionis (*kuca*):

Hej, momče! Momče!

Sluga (*izviri*):

Tko je to?

Dionis

Heràklo sileni!

(*Sluga izađe, a Dionis se od straha pomalo spušta na tle.*)

DIONIS. KSANTIJA. SLUGA. ZBOR.

Sluga

Ti, huljo jedna, bestidniče, lupačo,
Ti, gade, gade gadni, gade nad gadom,
Ti odagna nam psa, garòva Kerbera!
Za grkljan popade ga, s njime uteče,
A ja ga čuvah! Ali sad te imam ja!

Ej tebe crna crncata gle stiška hrid
I stijena aherontska, s koje kaplje krv,
I Kokitovi psi trkači straže sad
I stoglava Ehidna koja tebi će
Drob derat! Pluća tarteski će zgrabit gruj,
A krvlju će okrvavljene bubrege
Sa samim drobom tvojim na komadiće
Gorgone tebi rastrgat titrasijske
Do kojih trkom trči meni noga sad!⁴¹
(*Otide. Dionis čučí na zemlji.*)

DIONIS. KSANTIJA. ZBOR.

Ksantija

Ti, što uradi?

Dionis

Kaknuh! Reci pomoz' bog!

Ksantija

Ne'š, stvore smiješni, smjesta ustat, dići se
Dok tuđi tko te ne vidi?

Dionis

Al' zlo mi je.
Ded brzo spužvu, meći meni na srce!

Ksantija

Na, uzmi!

Dionis (*uzme ruku sluginu i vuče je ostrag*):

Metni!

Ksantija

Kamo? Zlatni bogovi!
Tu srce imaš?

---

⁴¹ Gruj (murena) slasna, ali proždrljiva riba. Tartes je daleko na zapadu (u Hispaniji) gdje su držali da borave Gorgone. Što se Gorgone zovu titrasijske po selu atičkom, bit će dosjetka o piljaricama iz Titrasijske.

Dionis

Ono mi se prepade
I dolje se omaklo, – u tur palo mi!

Ksantija

Med bozim', ljudma kukavica prva!

Dionis

Ja?
A zašto kukavica? Radi spužve te?
Ni tako ne bi drugi!

Ksantija

Nego, kako bi?

Dionis

Ta da je strašljiv, ležo bi i smrdio,
A jam usto, pa što više, otr'o se!

Ksantija

Junaštva, Posidone!

Dionis

Pa jest, Zeusa mi!
A ti se riječi – groma nisi prepao?
Ni prijetnja?

Ksantija

Deveta mi, bome, briga to!

Dionis

Pa hajde, kad si takav junak, smjelica,
Ti budi ja i uzmi evo ovaj kij
I lavlju kožu, ako nebojša si ti,
A ja ću sada tebi biti nosač tvoj.

Ksantija

Daj brzo amo! Nema druge, slušat je.
(*Preodjenu se*)
I gledaj, pazi na Herakloksantiju
Da l' kukavica, prilika ću tvoja bit!

Dionis

Ne moja, nego nitkov si Meličanin!⁴²
No deder, strunjaču da dignem ja!

(Dolazi sluškinja iz dvora Plutonova)

DIONIS. KSANTIJA. SLUŠKINJA. ZBOR.

Sluškinja

Heraklo dragi, jesi l' došo? Uđide!
Čim dozna božica da amo stigo si,
Mah kruh je pekla, graha, kaše skuhala,
Da, dva tri lonca, spekla vola čitavog,
Napekla pite i kolača. Uđide!

Ksantija

Baš krasno! Hvala! *(Kratu se)*

Sluškinja

Tako Apolona mi,
Ja tebe pustit neću, nàpržila je
Pilećeg mesa, poslastica spremila
I vinca, onog najslađega smiješala.⁴³
Al' uđi sa mnom!

Ksantija

Dobro, dobro!

Sluškinja

Nećáš se, –
Al' pustit neću te! I jedna u kući
Sviračica je krasna, s njome dvije tri još
Plesačice –

Ksantija

Što veliš? Zar plesačice?

---

⁴² Misli rasipnika Kaliju, borca s lavljom kožom. Meličanin je, jer je imao u mjestu Meliti kuću, a bio je ondje i hram Heraklov.

⁴³ Suho se nije pilo.

Sluškinja

U naponu, a danas očupane baš!⁴⁴
Al' uđi! Baš je kuhač ribu htio već
Sa vatre uzet, – stol unutra nosili.

Ksantija

Pa hajde i plesačicama najprije
Poruči, sam da glavom ovčas dolazim!

(Sluškinja otide. Dionisu.)

Ti, momče, amo za mnom! Nosi prtljag moj!

DIONIS. KSANTIJA. ZBOR.

Dionis

Ti, stani! Valjda za zbilju ne držiš to
Što, ko Herakla, te od šale odjenuh?
Lakrdije mi nemoj zbijati, Ksantija,
Već digni, pa mi opet nosi strunjaču!

Ksantija

A što je? Valjada mi uzet ne misliš
Što sam si dao?

Dionis

Ne, ne, nego vršim već.
Daj skini kožu!

Ksantija

Ja svjedoke zazivam
I bozim' prepuštam!

Dionis

A kakvim bozima?
Zar nije bila ludost, glupost pomisliti
Alkmenin da ćeš biti sin, ti smrtnik, rob?

Ksantija

Da, da! Pa dobro. Neka ti! Al' možda ćeš
Još jednom trebat mene, ako htjedne bog!

(Preodjenu se)

---

⁴⁴ Obrijane.

Zbor

Razboritu, mudru čojku,
Svijetom što je mnogo luto,
Dolikuje, pristaje
Uvijek da se skloni, nagne
Sigurnome broda boku
I da kao pisan kip
Vijek ne stoji, ne koči se
U obliku jednom istom.
Prema vjetru kretat se
Čovjeku vještaku liči, –
To Teràmena je ćud.⁴⁵

Dionis

Ne bi, ne bi l' smiješno bilo
Ksantija da, ropče ovo,
Pruži se s plesačicom
Pò sagovim¹ miletskima,
Ljubi djevu, onda traži
Još od mene vrčinu,
Ja da gledam, pa se češem,
A ta hulja da to vidi,
Pešću mene zahvati,
Po čeljusti mene lupi,
Prednji izbije mi – zbor?⁴⁶

(Dolazi krčmarica, za njom bane druga.)

DIONIS. KSANTIJA. KRČMARICE. ZBOR.

Krčmarica

Platàna, oj Platana, dođi ovamo!
Gle hulju što u krčmu jednom došo nam
I šesnajst proždr'o hljebova!

Platana

To, to je onaj! Dà, Zeusa mi,

Ksantija

Nekoga je stiglo zlo.

---

⁴⁵ Teramen, oligarh, spletkar. Skrivio je osudu i smrt vojvoda kod Arginuskih otoka, Bio je poslije član vlade tridesetorice tirana, pa kad se stao opirati drugovima, morao je ispiti otrov.

⁴⁶ Prednje zube.

Krčmarica

I mesa pečenoga dvanajst komada,
A svaki od pô pare!

Ksantija

Netko platit će!

Krčmarica

I bijela luka silu!

Dionis

Ženo, bulazniš
I ne znaš što čavrljaš!

Krčmarica

Jesi l' nado se
Da neću, jer koturne imaš, poznat te?
Pa što? Ne rekoh slane ribe hrpu još —

Platana

Ni svježeg, bome, sira onog, jedna ja
Što taj ga s košaricom skupa izjede!

Krčmarica

Pa onda, kad sam od njegov novce tražila,
On mrko ošinu me okom, zaurla.

Ksantija

Jest, to je poso njegov, takav svud je on!

Krčmarica

I mač je trgo, — učini se dà bjesni.

Platana

Jest, bome, jedna ja!

Krčmarica

A mi se prepadni
I mahom skoči, bjež' u gornje odaje!

Platana

A on sa strunjačom poteci, — nesta ga!

Ksantija

To poso mu je. Nešta vam uradit je.

Krčmarica (*sluškinji svojoj*):

De idi, zovi zastupnika Kleona!

Platana (*svojoj sluškinji*):

A ti de, ako sreteš gdje, – Hipèrbola⁴⁷
Da toga smlavimo!

Krčmarica

O ždrijelo prokleta,
Oh kako kamenom bih rada zube ti,
Što muku si mi njima proždr'o, izbila!

Platana

A ja u Lopovsku te jamu bacila!⁴⁸

Krčmarica

A ja bih nožem grkljan prerezala taj
Što utrobicu svu je ono proguto!
Al' Kleonu ti idem, na sud on će te
Još danas zvati, na vidjelo iznijet to.

(Krčmarice otidu)

DIONIS. KSANTIJA. ZBOR.

Dionis

Ej propo grdno, ne volim li Ksantiju!

Ksantija

Znam, znam ti ćud! Ta mani, mani! Prestani!
Heraklo neću biti!

Dionis

Nemoj, Ksanto moj,
Sad tako!

---

⁴⁷ Kleon i Hiperbol, pokojni demagozi.

⁴⁸ Bogaz kamo su strmoglavljivali osuđene proste zločince.

Ksantija

Ali kako da ja postanem
Alkmenin sin, ja rob, a k tomu smrtnik još!

Dionis

Znam, znadem što se ljutiš. S pravom radiš to, –
Ma tuko mene, prigovorit neću ti!
Pa ako ikad poslije tebi uzmem to,
Ja, žena moja, pa i moja djeca sva
Istrijebili se i Arhèdèm ćoravac!

Ksantija

Tu kletvu primam, – pristajem pod uvjet taj.
(Opet se preobuku)

Zbor

Sada tvoj je poso, dužnost,
Odoru jer onu uze
Što si prije imo je,
Junak mlad da opet budeš,
Strašno okom opet sijevaš,
Boga onog sjećaš se
Na kog nalik ti si sada.
Ludost počiniš li kakvu,
Pokažeš se nekud mek,
Opet iznova ćeš morat
Strunjaču mi onu dić!

Ksantija

Ljudi, zlo ne svjetujete,
I sâm ja sam to baš isto
Na pameti imo sad.
Ali ja vam dobro znadem,
Nasmije l' se sreća kakva,
Da će kušat otet mi.
Ali opet ću pokazat
Junačko ja srce svoje,
Kiseo ko kupus bit!
Radit treba, čini mi se, –
Vrata, čujem, škripe već.
(Plutonov sluga s momcima dolazi iz dvora)

DIONIS. KSANTIJA. SLUGA. ZBOR.

Sluga

Ded brže, brže vež'te pasjeg tata tog
Da plati! Žurite se!

Dionis

Nekog snašlo zlo!

Ksantija

Neš k vragu? Ni blizu!

Sluga

Ha! Oprijet ćeš se ti?
Ditila, hej, o Sklebija i Pardoka,
Ded hod'te amo, s ovim pograbite se!

Dionis

Pa nije l' strašno, kad se tući smije taj
Što tuđe krade?

Sluga

I te kako strašno je!

Dionis

Jest, grozno je i strašno.

Ksantija

Ali, Zeusa mi,
Mrijet rad sam, ako ikad amo došo sam
Il' ukro tebi što pod noktom crno je!
Baš plemenito djelo ćeš učiniti:
Tog roba zgrabi, na muke ga udari,
Pa nađeš li me kriva, vodi, ubij me!

Sluga

Pa kako da ga mučim?

Ksantija

Na sve načine, —
Na ljestve veži, vješaj, bičuj bodljikam!
I deri, svijaj, na nos octa njemu lij,

Na nj krcaj opeke i drugo radi sve,⁴⁹
Al' samo lukom, češnjem mladim ne bij ga!

Sluga

Baš pravo veliš. Ali ako bijuć ga,
Osakatim, kvar novcem ću ti naknadit.

Ksantija

Ma ne treba mi, – vodi, 'nako muči ga!

Sluga

Ne, tu ću, u oči da tebi kaže sve!

(Dionisu)

A ti de brzo prtljag sada skini svoj!
Ne reci laži nikakve!

Dionis

Al' velim ti

Da mukam' ne mučiš me, jer sam besmrtnik,
Inače bit ćeš sam kriv sebi!

Sluga

Što kažeš?

Dionis

Ja besmrtnik sam, velim, Bakho, Zeusov sin,
A ovo rob je!

Sluga

Čuješ?

Ksantija

Ja bar mislim, da!

Al' zato još ga prije valja išibat,
Jer ako bog je, neće on to osjetiti!

Dionis

Što onda, – kada i ti tvrdiš da si bog,
E ne'š li i ti primit šiba, kao ja?

---

⁴⁹ Na ljestvama se tijelo rasteže, na točku svija, a opeke su užarene.

Ksantija

Tâ valja. (*Sluzi*) Ali koga od nas opaziš
Da plače prije il' za šibe mari što,
Za njega onda drži da to nije bog!

Sluga

E, nema sumnje čovjek da si plemenit,
Ta pravdu štuješ. Ali svlačite se sad!

Ksantija

No kako ćeš nas pravo kušat?

Sluga

Lako ću, —
Sad žezi jednog, sada drugog!

Ksantija

Izvrсно!
(*Pružā leđa*)
Na! Gledaj, vidi hoću li se maknut ja!

Sluga

Već udrih!

Ksantija

Bome, nisi! Ja bar ne mislim.

Sluga

Sad idem k onom da ga udrim.
(*Udara*)

Dionis

Kada ćeš?

Sluga

Pa udrih!

Dionis

Kako onda nisam kihnuo?

Sluga

Ma ne znam, — opet ovog sad ću kušat ja.

Ksantija

Ne's žurno? (*Sluga tuče*) Ah, ah! Ah!

Sluga

A čemu: Ah, ah! Ah?

Zar boli?

Ksantija

Bome, ne, već tužan pomislih
Heraklu kad će u Diòmi slava bit.⁵⁰

Sluga

Pobožne l' duše! Opet 'namo moram sad.
(*Tuče Dionisa*)

Dionis

Ao, ao!

Sluga

Što je?

Dionis

Vitezove vidim ja!⁵¹

Sluga

A što će suze?

Dionis

Lukom meni udara.

Sluga

Zar ne? Baš mariš!

Dionis

Briga to mi deveta!

Sluga

Pa k onom dakle mi je opet poći sad.

---

⁵⁰ U antičkom mjestu Diomi imao je Heraklo hram. Slava se ondje veselo i bučno slavila. Za rata se slavi u gradu, ali bez buke i veselja, a možda nikako.

⁵¹ Konjica (vitezovi) ima sjajnu odoru, te se Dionis tobože glasno na pogled čudi, poput ženske ili djeteta.

(*Tuče Ksantiju*)

Ksantija

Ajme mene!

Sluga

Što je?

Ksantija

Trn mi ovaj izvadi!

Sluga

Pa što je to? I opet moram ovamo!

(*tuče Dionisa*)

Dionis

Oj Apolone, što na Delu il' u Pitu si!

Ksantija

Zaboljelo ga! Ne ču?

Dionis

Mene? Mene ne,
Već stiha se Hipònaktova sjetih ja.⁵²

Ksantija

Zaludu trud ti, po slabinam' žezi sad!

Sluga

Jest, bome! Amo deder sada trbuh svoj!

(*Tuče Dionisa*)

Dionis

Posidone!

Ksantija

Boli nekog!

---

⁵² Jampski pjesnik u 6. v. pr. Kr., siromah, lunja ulicama efeskim i traži toplo odijelo i obuću, jer ga zebe.

Dionis

Egejsku ti glavicu,
Sinje more duboko
U dubini čuvaš!⁵³

Sluga

Ne mogu, Demetre mi, ja razaznat još
Tko od vas bog je. Ali dete uđite!
Gospodar sam s Persèfonôm će mahom vas
Prepoznat, jer i ono dvoje bozi su.

Dionis

Pa pravo veliš. Ali samo da si prije to
Uradio dok bata još ne dobih ja!

Zbor

Muzo, zađi, dođi
U kolo sveto da moje se užiješ pjesme,
Narod da vidiš silni gdje mudrost bezbrojna sjedi
Nà sjedištim' ovdje,
Časti željnija no Kleòfônt. Na lajavim ustim'
Strašnom njemu cvrkom
Lasta tračka cvrči
Što na grančici barbarskoj čuči, sjedi;
On slavujevu pjesmicu plačnu pjeva,
Ko da smrt ga čeka,
Ma pô glasâ steko.⁵⁴

Zborovođa (*gledaocima*):

Kola svetog dužnost, poso svjetovat i putit je
Gradu što je dobro. Prije svega nama čini se
Građane da valja izjednačit i oduzet strah.
Smami l' na grijeh koga Frinihova srca lukavstvo,⁵⁵
Svim posrnulima, kažem, zgodu valja pružit tad
Da se peru, brane, onog starog grijeha riješe svog.
Nitko, kažem, ne smije u gradu biti beščastan;
I sramota je, jedanput kad se biješ na moru,

---

⁵³ Iz Sofoklova Laokonta. Pjevuca, kao da mu nije ništa.

⁵⁴ Kleofont, rodom Tračanin ili sin Tračanke, demagog, protivnik mira sa Spartom, zapleten u neku parnicu. Kad bi se na sudu raspolovili glasovi porote, bio bi, istina, tuženik riješen, ali je to bila svejedno sramota i slab znak nedužnosti njegove.

⁵⁵ Frinij je s Pisandrom bio glavni krivac uvođenju oligarhije.

A Platéjac i od roba mah gospodar postaneš.⁵⁶
Ali ni to ne bih, ja bar, zvati mogo nelijepim,
Nego hvalim, – samo to vam djelo bješe pametno.
No i s pravom ćete ljudma, što su s vama na moru,
Kao oci njihni, mnogu bitku bili, a rod su,
Nesreću oprostiti tu im jednu gdje vas mole sad!
Ali, premudre oj glave, prođimo se gnjeva svog,
Drage volje ljude sve, tko god se bio na moru,
Rodom sebi stvorimo i građanima časnima!⁵⁷
Ali ponesémo li se i uzòholímo sad
Prema gradu gdje nas zagrljajem grle valovi,⁵⁸
Poslije će se činiti: nismo bili ljudi pametni.

Zbor

»Umijem li život,
Značaj u čovjeka spoznat«⁵⁹ što plakat će jednom,
Dugo ni majmun se, dosadan sada, održati neće –
Kligen, onaj mali,
Čovjek najgori od svijetu banjara na svijetu
Što sapunom mašu,
Smjesom od pepela
I salitre krive
I od kimolske zemlje. A on to vidi, –
Za mir nije, bez ćule ne ide nikad;
Strah ga, pjana bi ga
Svući mogo netko.⁶⁰

Zborovođa (*gledaocima*):

Često puta, učini se nama, već se gradu tom
S građanima zlima i valjanim isto desilo,
Ko sa starim i sa novim novcem našim od zlata.
Onim mi se, makar da i nije novac loš i kriv,
Već od svega novca – tako bar se čini – najbolji
I on samo, dobro kovan, zvukom zvučnim zvuči baš
I svud svijetom vrijedi kod Helena i kod barbara,
Njim se ne služimo, nego ovim lošim, bakrenim.⁶¹
Jučer, prekjučer ga sakovali kovom najgorim.

---

⁵⁶ Robovi, koji su se bili kod Arginskog otoka, dobili su građansko pravo atensko kako su ga imali Platejci od god. 428. kad im je kao prijateljima atenskim bio raskopan grad.

⁵⁷ Misli sve saveznike. Da su to učinili Atenjani, ne bi bilo buna savezničkih.

⁵⁸ Prijeti pogibao.

⁵⁹ Iz tragika Jona.

⁶⁰ Kligen je s Kleofantom radio godine 407. da se Alkibijad progna.

⁶¹ U zlatu je bilo mnogo bakra. Loš je novac Atena kovala poslije siciliske vojne.

Tako građane, za koje znamo da gospoda su
Plemenita, trijezna, pa poštena, dobra, čestita –
Rvalište ih i zborovi i glazba odgoji, –⁶²
Takve gonimo, a bakrenjacim', robljem, strancima,
Rđama i leglom rđa mi se za sve služimo,
Makar baš doskitali se istom. Prije ne bi vam
Ni za žrtvu okajnicu lako uzeo ih grad!⁶³
Ali sad bar, oj vi lude, ded promijen'te svoju ćud,
Uzimajte opet dobre! Sine l' sunce sreće vam,
Bit će hvale. Ako posrnete, mudar mislit će
Da vi, ako ì strādâte, barem časno stradate.

(Plutonov sluga sa Ksantijom izlazi)

---

⁶² Pjevali su o slavama u korovima.

⁶³ O Targelijama žrtvovali bi se mjesto životinja ljudi osuđeni.

Čin drugi

SLUGA. KSANTIJA. ZBOR.

Sluga

Ej Zeusa Spasa mi, gospodar tvoj je baš
Krv plemenita.

Ksantija

Kako nije plemenit,
Kad samo piti, žene ljubiti znade on?

Sluga

Al' čudo, što te lašca nije išibo, –
Ta rob si, a gospodar da si, reko si!

Ksantija

Zacvilio bi, bome!

Sluga

Psinu učini
Baš ropsku, – rado činim i ja tako što.

Ksantija

Ti rado? Molim?

Sluga

U desetom nebu sam,
To mislim, kada tajom kunem gazdu svog.

Ksantija

Što? Gundaš kada kandžije se naljubiš
I ideš van?

Sluga

Pa to me i veseli baš!

Ksantija

A pačaš li se u sve?

Sluga

Ne znam draže što!

Ksantija

O Zeuse Bratski! – gòspodu osluškuješ
Što brblju?

Sluga

Za tim samo da ne poludim!

Ksantija

Što onda, izbrbljaš li vani to?

Sluga

Zar ja?

Zeusa mi, to kad radim sav se poblatim!

Ksantija

O Febo Apolone! Pruž' mi desnicu,
Pa daj da poljubim te, sam poljubi me
I tako t' Zeusa, – hulja jeste, baš ko mi – ⁶⁴
(*Čuje se vika*)

Al' kaži, kakva krika, vika, kletva je
U dvoru to?

Sluga

To Eshil i Euripid je.

Ksantija

A!

Sluga

Spor se, velik, velik spor pokrénu sad
Med mrtvim ovdje, buna silna, velika.

Ksantija

A rašta?

Sluga

U nas ti je ovdje zakon taj
Za umjetnosti, one lijepe, velike,

---

⁶⁴ Jer štiti njih, braću lopove.

Da prvak među družim' umjetnicima
Badava hranu prima u pritàneju⁶⁵
I do Plutona sjedi on –

Ksantija

Razumijem.

Sluga

Dok ne stigne tko drugi – vještak mudriji
Od onog. Onda s mjesta maknut mora se.

Ksantija

A što se ovo razvikao Eshil sad?

Sluga

Ta on ti prijesto zapremo je tragički,
Jer vještak bješe ponajbolji, –

Ksantija

Tko je sad?

Sluga

A čim Euripid dođe, mahom stupi on
Pred one kesokradice i džepare,
Pred ocoubojice, tate, lupeže, –
U Hadu ih je sila! I svi stali, ti
Sad slušat raspre, izvrtanja, skokove
Pa s uma sašli, prozvali ga najboljim.
On űzoholi se i maši stolice
Gdje Eshil sjedi.

Ksantija

I kamenom nitko ga?

Sluga

Ma jest, – al' narod viko, neka sudi sud
Tko od njih po vještini jeste vrsniji!

Ksantija

Zar one hulje?

---

⁶⁵ Kao u Ateni.

Sluga

Bome, graja, urnebes!

Ksantija

A drugi nisu li pomògli Eshilu?

Sluga

E, malo dobrih ima, ko i ovdje baš.⁶⁶

Ksantija

Pa što sad Pluton smjera, sprema da radi?

Sluga

Priredit smjesta takmu i sud misli on,
Vještinu kušat njinu.

Ksantija

P' onda kako to,
Da stolice se i Sofòklo ne maši?

Sluga

Ne, on ne, nego Eshila ti poljubi
Kad dođe, stisnu njemu ruku desnicu,
A on mu sa stolice htjede maknut se
A sad će – to Klidèmíd kaže – čekat on,
Pa pobijedi li Eshil, 'nako ostat će,
A podlegne li, za vještinu, umjetnost
S Euripidom će, kaže, on se ogledat.

Ksantija

Pa to će biti?

Sluga

Bome, hoće, domala!
Pa ovdje će provalit strašni bojak taj
I nà mjerilim' mjerit će se Muzâ dar.

Ksantija

Što? Tràgèdiju, sve po komad, vješat će?

---

⁶⁶ U kazalištu.

Sluga

I mjeru, lakat donijet će za stihove
I kocke poput opeke –

Ksantija

I gradit će?

Sluga

Šestare, klinove. Euripid kani sad
Stih po stih, kaže, tragedije izmjerit.

Ksantija

To negdje, mislim, Eshilu je težak jad.

Sluga

Jest! Ko bik on ti bulji, glavu obori.

Ksantija

A tko će sudac biti?

Sluga

Teško bješe to,
Jer mudrih glava tu ne našli baš.
Ta ni s Atenjanim' se Eshil ne složi.⁶⁷

Ksantija

E, možda mnoge držo je za lupeže.

Sluga

A druge pustim benam' smatro za sud taj
O daru pjesničkorne. Zatim gazdi tvom,
Jer vješt je toj vještini, povjerali to.
Al' uđ'mo! Jer kad gospodari čega se
Svom zbiljom late, plačem nama rodi to.

(Otidu)

Zbor

Groznijem negdje će u srcu gnjevom gromovnik⁶⁸ planut!
Protivnika kad svoga, ljuta brbljavca vidi

---

⁶⁷ Eshil je za života, kaže se, ozlojeđen otišao na Siciliju.

⁶⁸ Eshil.

Zube gdje brusi, u bjesnilu onda će strašnom
Oči razrogačit on!⁶⁹

Bit će sjajnošljema boja, bit će konjogrivih riječi,
Vrzino kolo zaigrat će, iverje vrcat sa djelâ,
Riječi će velikog uma grabit, ko vranac,⁷⁰
A odbijat će ih on

Njemu na rutavu vratu kostriješit će kočet se gusta,
Strašno će nabrat i mrštiti čelo i, ričući, sipat
Klinom sabite riječi, ko daske ih kidat
Silom, dahtom gigantskim!⁷¹

Onda će jezik, stihova brus, ta okretna usta,⁷²
Zavisti uzde sve tresti i tresti, previjat se, motat.
Riječi će kosat i usitno mrvit, raščinjat
Plućâ muku, silan trud!

(Prizor se mijenja. Sud. Dolazi Dionis. S jedne mu strane sjedne Euripid, s druge Eshil. Za njim osvane Pluton i zapremi svoj prijesto. Do njega je prazna stolica. Dolazi i Sofoklo da gleda. Napokon dođe sluga s mjeracim spravama.)

PLUTON. DIONIS. ESHIL. EURIPID. ZBOR.

Euripid (*Dionisu*):

Okanit stolice se neću, ne svjetuj!
Vještinom, velim, od toga sam bolji ja.

Dionis

Što šutiš, Eshile? Ta čuješ riječi mu.

Euripid

U prvi mah će stajat tiho, svečano, —
U tragediji vijek se tako koči on.

Dionis

O čojče čudni, odveć ne razbacuj se!

---

⁶⁹ On, Euripid.

⁷⁰ Euripid. — Bit će dugačke kovanice, kao skok vatrena konja kad zagradi.

⁷¹ Kao što oluja kida daske s broda i baca.

⁷² Euripidova.

Tog čudotvorca divljeg, hlapimuhu tu,
Ta usta lajava, bez uzde, brnjice,
Tu derigušu, lomigoru jezičnu.

Eshil

Zar uistinu, sinko selske boginje?⁷³
Pa ti to meni kažeš, kupinovico, —
Ti, bokcotvorče, kupiprnjo jedna ti?
Al' sebi nã radôst ne'š lajat!

Dionis

Eshile,
Stani, ne jari mržnjom na gnjev srca svog!

Eshil

Ne mogu dok mu jasno ja ne dokažem
Da gradi bogalje, a tako drzak je!

Dionis

Dones'te, momci, janje, crno janje mi!
Ta vihor prijeti, ovčas će provalit sad.⁷⁴

Eshil

Ti kretske⁷⁵ sãmpjêvé kupiš, slupaš ih, —
Brakove klete ù pjesništvo uvodiš⁷⁶ —

Dionis

De stani, časni i prečasni Eshile,
A ti se tūči, jadni moj Euripide,
Sa puta makni, ako pri pameti si,
U gnjevu da te riječju — gredom ne shvati
Po slijepom oku, nê izbĳê Telefa.
Ti, Eshile, de nemoj ljuto kušat ga
Nit daj se kušat, nego blago! Ružit se,
Ko babe krušare, ne liči pjesnicim'.

(Euripidu)

A ti mahom praskaš, ko u vatri hrastov panj.

---

⁷³ Parodija stiha iz Euripidova Telefa. Mjesto »morske« božice, t. j. Tetide kaže »selske«, jer su se komici rugali materi Euripidovoj, kao da je bila piljarica.

⁷⁴ Vihoru (Tifu) žrtvuje se crno janje.

⁷⁵ T. j. besramne. Kreta je zemlja ljubavnih zabluda. Kraljica Pasifaja voljela je bika, rodila Minotaura.

⁷⁶ U Euripidovu Eolu živi brat sa sestrom.

Euripid

Pa spravan sam i ne kratim se da štinem,
Il' ako mu se mili, prije štinut dam
Svoj govor, pjesme, tragedije živac živ,
Da, Zeusa mi, i Peleja i Eola
I Melèagra i pače samog Telefa!

Dionis

A što ti želiš, kaniš? Kazuj, Eshile!

Eshil

Ja ne bih rado da se ovdje natječem,
Jer takma jednaka nam nije.

Dionis

Kako to?

Eshil

Jer pjesma moja nije sa mnom umrla,⁷⁷
A s njime jeste, te će imat zborit što,
Al' opet, jer te volja, činit mi je to.

Dionis

Hajd' tamjana mi, vatre amo nosi tko
Da prije mudre raspre pomolim se ja,
Pa znanjem, sudom vještīm riješim ovaj spor!

(Zboru)

Vi dete Muzam' pjesmu zapjevajte sad!

(Moli se)

Zbor

Svete oj Muze, Zeusove djeve, –
Devet vas ima, a umove umne, duhovite ljude,
Izvore misli, motrite, takmu kad zavrgnu, pru se
I oštroumnim, zasukanim se rvanjem rvu, –
Dođite snagu da vidite,
Dvoja najvještija, najkrepča usta,
Valove riječi, pilòtine stihâ!
Sileni ovčas će bojak,
Bojak za umijeće gruhnūt!

---

⁷⁷ Pjesme nisu s njim sašle u Had. Po narodnoj su se odluci njegove drame smjele o Velikim Dionisijama takmiti s novim tragedijama živih pjesnika.

Dionis

I vas dva molite se prije zbora svog!

Eshil (*moli se i sipa tamjan*):

O Demetra, ti srce moje uzgoji,
Stog stvori mene tajna svojih dostojnim.⁷⁸

Dionis (*Euripidu*):

Hajd tamnjana sad saspi i ti!

Euripid

Hvala ti, —

Ma bozi, kojima se molim, drugi su.

Dionis

Osebni, neki tvoji, kova nova?

Euripid

Jest!

Dionis

Pa hajde bozima se moli osebnim!

Euripid

O Zrače, hrano moja, kolo jezika,
Oštrice uma, nose, njuško izvrsna,⁷⁹
Sad daj mi pobit riječi kojih mašam se!

Zbor

I mi smo ljude čuti željni,
Jest, vas, glave mudre, kakvim ćete putem
U boj riječma krenut sad.
Jezik već podivljo vama,
Srce gori ù obadvâ,
A ni duh vam nije trom.
S pravom nadat se je nama
Jedan da će nešto umno,
Izbušeno sada reć,
Drugi kòrenitim riječma
To će kidat,

---

⁷⁸ Rodio se u Eleusini i bio posvećen u misterije.

⁷⁹ Za prosuđivanje.

Srnut, silnu rušit će
Kòvâčnicu stihova.

Zborovođa

No brže dajte počnite! Al' umno mi govor'te,
Iznosit slikâ nemojte ni zborit, kao drugi!⁸⁰

Euripid

O sebi, kakav pjesnik sam, govorit ja ću najzad,
A ovog ću ti prije svega pobit i dokazat
Koliki hvališa je, sljepar, kako on je varo
Vijek gledaoce lude što mu odgoji ih Frinih.⁸¹
On prije svega sjede jednog, velom njega zastrije –
Ahileja il' Niobu kakvu; lica ne pokáza,
Već lutka bješe tragedije, ama i ne béknu, –⁸²

Dionis

Jest, bome!

Euripid

Zbor bi redom bez prestanka pjesme guro,
U četir' niza trpo ih, a oni mukom muči!

Dionis

To meni bješe radost tiha, – godilo mi nije
Baš manje no sad ta blebetala.

Euripid

To znadi! Jer bješe luda!

Dionis

I sam mislim. Ali zašto on to tako?

Euripid

S taštine puste, gledalac da mirno sjedi, čeka
Nioba neće l' kazat što, a drama – sve se vukla, –

---

⁸⁰ Jasno i otvoreno kazujte istinu!

⁸¹ Jedan od najstarijih tragika atenskih. U njega još su zborne pjesme glavno, zapremaju velik dio drame.

⁸² Ahilej na grobu prijatelja Patrokla, a Nioba na grobu postrjeljane djece.

Dionis

O hulje jedne, kako on ti zaludivo mene!

(*Eshilu*)

Što protežeš se, mrštiš mi se?

Euripid

Jer ga prašim, vijem.

Pa onda, kad se svijetom titro tako i već drama

Pri kraju bila, dvanajst riječi bikovskih reče,⁸³

Da! Obrvatih, grivatih, strahote neke strašne –

Sve gledaocu nepoznato.

Eshil

Jadna mene!

Dionis

Šuti!

Euripid

I nè iznese jasno ništa, –

Dionis (*Eshilu*):

Zubma ne škrgući!

Euripid

Već Skamandre⁸⁴ il' jarke ili arslane na štitu⁸⁵

Od mjedi sakovane, pa vrtoglave još riječi, –

Razumjet ne bješe ih lako.

Dionis

Tako bogova mi,

Bar ja sam jednom noću dugo, dugo budan bio,

Razmišljo o plavome konjopijevcu kakva j' ptica.

Eshil

Na brodu ko znak, šuplja glavo, naslikan je bio!

---

⁸³ Kao bik velike, strašne.

⁸⁴ Na Skamandru, rječici kod Troje, bili su se Grci s Trojancima.

⁸⁵ Voli bitke, grozote. Pod jarcima razumijevaju se opkopi.

Dionis

A ja sam držo da Filòksenov je sin to, Eriks.⁸⁶

Euripid

Pa onda zar u tragediju pijevca uvest smjede?

Eshil

A što si ti, o bogu mrski čojče, gradit znao?

Euripid

Ne konjopijevce, bome, a ni kozosrnad, ko ti, –
U medske zavjese ti takve slike utkat znadu, –
Već čim od tebe ono primih ja vještinu ovu,
A sva od gizde, riječi dosadnih nabrékla bila,
Okresah ti je prije svega, stisima joj sitnim
I šetnjom⁸⁷, blitvicama bijelim⁸⁸ uzeh svu težinu,
Pa sok joj dodah rječitosti – iz knjiga iscijedih –
I samopijevom pojih je, Kefisofònta dodah.⁸⁹
Ne brbljah tek što god nit miješah, pod ruku što dođe,
Već prvo lice, što izáđe,⁹⁰ ono odmah kaza
Rod cijele drame.

Eshil

Bolje po te, no da tvoj je reklo.⁹¹

Euripid

Od prvog retka naprijed ništa dokono ne pustih,
Već jednako mi govoraše gospa, ko i sluga,
Gospodar, djeva, stara baba.

Eshil

Nè zavrijedi l' onda
Ti za tu smjelost smrt?

---

⁸⁶ Filoksen je pustopašnik, a sin mu je nakaza.

⁸⁷ Misli na polje filozofsko kud je u dramama svojim zalazio i dobio ime pozorišnoga filozofa.

⁸⁸ Lijek od debljine. Bilje se mrvilo, nalila se voda, onda se to ocijedilo i uzimalo za čišćenje. Euripid cijedi nauk iz knjiga i daje tragediji da se čisti.

⁸⁹ Sluga Euripidov koji mu je tobože pomagao u radu.

⁹⁰ Misli prolog. Prvo lice kaže sve što treba za razumijevanje drame.

⁹¹ Tvoj rod, t. j. piljaričin.

Euripid

Ne, tako meni Apolona!
Demokratski ja radih!

Dionis

Tog se, prijatelju, kani,
Jer raspra o tom nije listak za te ponajljepši!

Euripid

Pa onda one eno zborit učih, –⁹²

Eshil

Dašto, dašto!
Ej kamo sreće, da si prije skroz po srijedi puko!

Euripid

Po pravilim' vještine učih počet, retke mjerit,
Pa mislit, pazit, shvaćat, nadmudrivat, ljubit, snovat
I o zlu sumnjat, sjećati se svega –

Eshil

Dašto, dašto!

Euripid

Uvedoh život kućni kakvim svatko nas ti živi
I kakvu vikli smo, i po tom mene sudit smiju.
To znali ovi,⁹³ sudili Vještinu. U svijet hvale
Ne trubih, zdrava suda ne ništih nit Kiknim' straših
Nit Memnonima, konjâ praporcima, oglavnicim'.⁹⁴
Raspoznat ćeš mi lako učenika mog i njeg'va, –
Formisije mu plod je i Magnešanin Megânet,
Da, trublje, koplja, brade, pa rugači savijele,⁹⁵
A moj Klitòfònt i Terâmen, onaj uglađeni.⁹⁶

---

⁹² Gledaoce.

⁹³ Gledaoci.

⁹⁴ Kikno div. Memnon, sin Zorin, dolazi u Eshila na pozornicu na konju.

⁹⁵ Formisije je imao bradurinu poput kakva Spartanca. Meganet je nepoznat. Pod savijelama razumijevaju se strašila poput Sinida koji je znao po dvije jele saviti i zatečena putnika na njih privezati za noge, pa onda pustiti ih da ga raskinu.

⁹⁶ Klitofont i Teramen (oligarh) bili su učenici sofista, dakle suvremeni ljudi.

Dionis

Teramen? Čovjek mudar je i vještak baš u svemu.
U nevolju kad netko padne, a on blizu stane,
Toj nevolji se otme, – nije »Hijac nego Kejac«.⁹⁷

Euripid

Tu zaista ti mudrost ja
Ucijepih njima ù dūšu.
Umijeću tome misli, sud
Ja podah, – svijet već vidi sve,
Duboko u sve prodire,
Svim, a i domom, bolje sad,
No prije, on ti ravnat zna.
I pazi: kako, otkle to?
Gdje j' ovo? Tko uze ono?

Dionis

Sad, bome, svaki ti Atenjanin,
Kad preko praga stupi svog,
Na sluge svoje zavikne
I pita: »Gdje mi lonac je?
Tko glavu slanoj ribici
Proguta? Ona zdjela mi,
Što lane kupih, propade!
Odjučer gdje je češnjak sav?
Tko maslinu mi nagrize?«
A prije glupo sjedjeli,
Ko Mamakiti zinuli,
Baš pravi Meletídi.⁹⁸

Zbor

»To vidiš, slavni Ahileju!«⁹⁹
A ti nude, što ćeš na to njemu kazat?
Samo pazi da te bijes
S puta, pravca ne zanese, –
Ta on strašno tebe tuži!
Al' uzvratit ljuto mu,
Dušo plemenita, nemoj,
Nego jedra smotaj, vjetru daj,

---

⁹⁷ Teramen se uvijek iz neprilike izvuče. »Hijac« i »pas« bili su kod kockanja najgori hitac, a »kejac« najbolji. Teramena zove Kejcem, jer je bio s Keja, a posinio ga Hagnon. Može biti da ga tako zove, jer mu je učitelj bio Prodik s Keja. Tako zove pjesnik Sokrata Meljaninom, jer je bio tobože bezvjerac, kao i Dijagora s Mela.

⁹⁸ Mamakiti, majkovići; Meletidi, glupani, idioti.

⁹⁹ T. j. da je poginuo prijatelj Patroklo. Stih je iz Eshila.

Nek im liže samo kraj!
Sa oprezom vodi, ravnaj,
Pazi, gledaj,
Sve događ ne uhvatiš
Vjetra laki, blagi dah!

Zborovođa

Ti, prvi što od svih Helena velebne nakrca riječi, ko kule,
I tragičke uresi trice, smiono vrelu de žile otvori!

Eshil

Zbog sastanka ovog sam bijesan, u meni od žuči utroba kipi,
Kad od toga branit se meni! Da ne kaže, u neprilici da sam,
Odgovori mi sada rašta se čovjeku pjesniku moramo divit.

Euripid

Rad onog umijeća i nauka, jer mi boljima gradimo ljude
Po gradima svima.

Eshil

Al' ako nikako ti to učinio nisi.
Već od poštenjaka i dobrih si duša najgore stvorio rđe,
Što zato si, kaži! zaslužio onda?

Dionis

Smrt! – i ne pitaj njega!

Eshil

Sad ogledaj najprije kakvi su bili od mene kada ih primi!
Junačine – jelte?, četiri lakta visoke, ne pljašljivi zeci,
Ni majmuni trga ni stvorovi 'nako podmukli, ko sada, ni hulje,
Već bjesnjeli bijesom, kopljem, sulicom, bijelom s tri oboda kitom,
Da, silnijem šljemom, pa nazuvcim' i svom žestinom sedmokožna štita.

Euripid (za se):

Ta kuga sve raste!

Dionis (za se):

I opet će šljemima svojim mene zagnjavit!

Euripid

A kakvim si naukom ti ih onako čestitim stvorio dušam'?

Dionis

Ded, Eshile, kaži! Oholit se nemoj ni ljutom kipjet ljutinom!

Eshil

Tã dramu napisah, Aresa punu!¹⁰⁰

Dionis

A koju?

Eshil

Tko gòd ti je vidje, svak se uželje ljuticom postati bojnóm.
»Sedmor'cu pod Tebóm«.

Dionis

To zlo si uradio, jer Tebancima u srce, u duši uli
Kud ì kamo srčanost veću u boju¹⁰¹ zato ćeš dobiti bata!

Eshil

Pa vježbat se bilo je prosto i vama, al' na to dali se niste.
A onda ti ja »Perzijance« iznesoh i želju potakoh u ljudi
Dušmána da vazda gledaju svladat, – najljepše iskitih djelo.

Dionis

Jest, radost me zanese, glas o Darejevoj kad začu se smrti,
A ò rúku rukom udari mahom zbor i jauknu: aoh!¹⁰²

Eshil

Jest, tako ti treba da pjesnici rade. Od prvog početka de gledaj
Od kolike koristi plemeniti su pjesnici ljudima bili!
U tajne nas svete uputi Orfej i na put ubijanju stade,
A lijekove od bolèstí i proroštvo nama Muzej pokáza,
Hesiod nas nauči težiti zemlju, pa vrijeme žetvi i sjetvi.¹⁰³
A otkuda glas i slava Homeru božanskome, nego odatle,
Što redove bojne, junaštvo, oružanje nauči?

Dionis

Ali Pantàkla,
Nad ludama ludu, nije naučio. Nedavno s ophodom krenu,
Pa najprije šljemom se pokri, a onda kitu zataknuti htjede!¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Bog rata, rat.

¹⁰¹ Oni su ondje pobjednici, a Teba je stara dindušmanka Ateni.

¹⁰² Bit će da je u prvoj, izgubljenoj drami trilogije Finej Argonautima, koji su plovili po zlatno runo, prereakao boj istoka sa zapadom, pa i smrt Darejevu.

¹⁰³ Hesiod, epski pjesnik, napisao je ep »Djela i dani.«

¹⁰⁴ Pantaklo je pjesnik i vitez. To mu se desilo na Panateneje.

Eshil

Al' druge ti mnoge valjane nauči, – jedan je junak i Lamah.¹⁰⁵
Odándê mi um moj primjere povadi mnoge, uzore stvori,
Patròkle i Teukre, sve lavljega srca junake, da građane dignem,
Nek s njima se natječu, takme bojne kad trublje začuju jeku.
Al', Zeusa mi, bludnice Fedre ni jedne ne stvorih ni Stenobèjê
I nitko mi kazati ne može ljubav da žensku ikad iznesoh.¹⁰⁶

Euripid

Da, – jer Afrodítê i nije bilo u tebe.

Eshil

I ne dao bog to!
Al' ona je tebe i tvoje svom silom punoput pritisnut znala,
I tebe je samoga ù propâst rinula!

Dionis

Tako je, Zeusa mi, tako!
Što ò drugîm, tuđim ženama izmisli, stiže i samoga tebe.

Euripid

Al' kakav su gradu, bezdušni čovječe, kvar Stenobeje ti moje?

Eshil

Ti čestite žene čestitih ljudi natjera otrov da piju, –
Da, zbog Belerèfonâtâ ti tvojjih stid ih premori, ubi.

Euripid

Zar izmislih ja tu priču o Fedri, a nije već bila onakva?

Eshil

Jest, Zeusa mi, bila je, ali srâmotu pjesnik treba da krije,
Iznosit je ne smije ni prikazivat. Ta kao što učitelj puti
Dječake još male, tako odrâsle već momke svjetuje pjesnik,
Jer nama je samo o dobru govorit.

Euripid

Likâbet kad pominješ nama
I vîsine Parneta,¹⁰⁷ znači li to o dobru čovjeka putit?
Zar ne treba ljudski govorit?

---

¹⁰⁵ Lamah, vojvoda atenski, pao na Siciliji.

¹⁰⁶ Fedra voli pastorka Hipolita, a Stenobeja Belerofonta.

¹⁰⁷ Likabet i Pamet, gore u Atici.

Eshil

Al', zlobniče, nije li potreba prijeka,
Za velike misli i velike snutke da jednake gradimo riječi?
I inače liči da polubog zborom uzvišenijim zbori, –
Ta i halja u njega sjajem kud i kamo sjajnijim sjaji no u nas.
Valjano sve ja to uredih, iznesoh, a ti pokvari.

Euripid

Čime?

Eshil

Ti prvo i prvo kraljeve prnjama, kukavim dronjkom ogrnu
Na samilost srce u ljudi da ganeš.

Euripid

Pa što sam škodio time?

Eshil

Ni jedan bogataš ti zato sad neće ratnog da oprema broda
Već dronjkom se zavije, plače, pa nariče gola sirotinja da je.¹⁰⁸

Dionis

Jest, tako mi Demetre, a odozdo mu košulja òd mekê vune.
Pa prevari l' riječma takim, na trgu ribljemu izroni onda.¹⁰⁹

Eshil

A zatim ih opet blebetati nauči, okretno jezikom mlatat, –
To isprazni rvališta nam naša i lajavoj mladeži našoj
Sav oslabi, ispi šupak, a momčad na »Primorcu«¹¹⁰ navrka, skloni
Da vođama prkose svojim. A onda, kad ja sam bio na svijetu,
Hljeb ječmeni samo su tražiti znali i »hejahej« vikat kod posla.¹¹¹

Dionis

Jest, jest, Apolona mi, i veslaču donjemu smrdjet u usta
I mokriti nà drúga svoga, pa nekog, iskrcav se, svući do gola.
A sada ti prkose, ne mare veslat,
Sve amo tamo krstare, plove.

---

¹⁰⁸ Dužnost je bogatih bila opremiti ratne brodove. To je bio za njih znatan trošak.

¹⁰⁹ I kupuje skupu ribu.

¹¹⁰ »Primorac« (Paral), državna glasnica lađa.

¹¹¹ Kod veslanja.

Eshil

A kakvome zlu on krivac nam nije?
Zar svodilju ne pokáza nam taj tu¹¹²
Pa ženske, u svetom što rađaju hramu¹¹³
I ljubiti se dadu rođenoj braći¹¹⁴
I govore život životom da nije?¹¹⁵
Pa tako ti onda nama je u grad
Pisarčića evo nàljezla sila
I ulizica, majmuna pučkih,
Što prijevarom vječnom varaju narod.
Sa zubljom već nitko ne umije trčat,
Jer za vježbu tijela sad ne haju ljudi.

Dionis

Ne, Zeusa mi, nitko, – òd smijeha ja se
O Panatenějama mal' ne uguših
Spor čovjek kad neki, ugojen i blijed,
Sav zguri se, trčati uze, zaòsta
Pa muči se, muči, a njega ti onda
Na vratim' Keràmljani lupati stanu¹¹⁶
Po trbuhu, bokovim', slabinam', šupku,
A on ti pod udarcim, teškijeh šaka
Odadirat nadre,
Te ugasne zublja, on udari u bijeg.

Zbor

Velik poso, silna svađa, ljut se bojak sprema sad.
Teško je razabrat, sudit,
Jedan svom kad silom bije,
A drugi se vješto kretat znade, snažno opirat.
Al' prì istòme ne ostajte!
Ta i drugih jošte doskočica ima sila sva.
Što se svađat još imáte,
Kaž'te, – lupajte se, der'te
Radi starog i rad novog!
Nastojte da nešto umno, nešto mudro kažete!

Al' bojite li se da u gledalaca neće bit

---

¹¹² Misli dadilju Fedrinu u »Hipolitu«.

¹¹³ Euripidova Auga.

¹¹⁴ Makarej u »Eolu« živi sa sestrom Kanakom.

¹¹⁵ U »Polijidu« kaže žena: »Bog zna nije li život smrt, a smrt život«.

¹¹⁶ U predgrađu atenskom Keramiku bila je o Panatenejama utrka zubljava. Posljednjega smjeli su stanari predgrađa izlupati.

Znanja pravog da vam shvate
One umne riječi vaše, –
Toga nemojte se bojat, jer to nije tako već!
Izvježbani su vam oni
I knjižicu svatko ima, iz nje mudrost uči on.
Um i 'nako im je oštar,
A sad nabrušen je pače.
Nemojte se ništa bojat, –
Gledaoci su mudraci, rad njih zbor'te po volji!

Euripid

Pa mahom ću se dat na same uvode

(okrene se Dionisu)

Da prvi dio tragedije njemu sad,
Tom veleumu, ponajprije ocijenim, –
Tà tamna mu je ondje izrečena riječ.

Dionis

Pa koje ćeš ocijenit djelo?

Euripid

Mnogo baš.

(Eshilu)

Od »Orèstijê« mi uvod kazuj najprije!

Dionis

Svak neka šuti sada! *(Eshilu)* Kazuj, Eshile!

Eshil

»Ti, Hemio Podzemaljski, paziš oca vlast,
Pa zato budi, molim, meni pomoć, spas!
U ovu stigoh zemlju, kući vraćam se«. ¹¹⁷

Dionis

Tu imaš kudit što?

Euripid

Jest, na desetke baš!

Dionis

Al' ono ti u svemu tek su retka tri!

---

¹¹⁷ To je početak »Žrtve na grobu«.

Euripid

Al' svaki ima pogrješaka dvadeset!

Eshil

Što klapiš? Pazi!

Euripid

Ali slabo marim ja!

Dionis

Moj Eshile, preporučam ti: šuti sad!
Jer pored ta tri retka više bit ćeš kriv.

Eshil

Pa ja da pred njim šutim?

Dionis

Jest ak' me poslušaj.

Euripid

Ma odmah prva griješka seže do neba!

Eshil

Zar griješka? Kakva? Kaži!

Euripid

De ponovi nam!

Eshil

»Ti, Hermo Podzemaljski, paziš oca vlast.«

Euripid

Ne govori l' na grobu mrtvog oca svog
Orèsto riječi te?

Eshil

Jest! Velim: tako je.

Euripid

Zar dakle kaže Hermo da je pazio,
Od ženske kada ruke otac na silu,
Podmuklo, iz potaje ono pogibe?

Eshil

Ne misli on to! Nego on ti govori
Blagodatniku Hermu Podzemaljskome¹¹⁸
I kaže da od oca svog tu ima čast.

Euripid

Još jače po tom pogriješi, no mišljah ja,
Jer ima li od oca podzemaljski dar, –

Dionis

Po ocu onda bit će pljačkaš grobova!

Eshil

Moj Bakho, vina ne piješ mi mirisna!¹¹⁹

Dionis

Sad kazuj dalje, a ti pazi pogrješke!

Eshil

»Pa zato budi, molim, meni pomoć, spas!
U ovu stigoh zemlju, kući vraćam se.«

Euripid

Gle, dvaput isto, mudrac Eshil kaže nam!

Eshil

A kako dvaput?

Euripid

Gledaj riječi! Kazat ću.
»U zemlju«, kaže, »stigoh, kući vraćam se.«
Ta »stigoh« isto ti je, kao »vraćam se«.

Dionis

Jest, bome, kao kad bi reko susjedu:
»Posudi naćve mi il' hoćeš korito!«

---

¹¹⁸ A ne Hermu, zaštitniku lukavstva i prijevare. Hermo Podzemaljski dijeli blagoslov, a tu vlast ima on od svoga oca Zeusa.

¹¹⁹ Vino Bakha (Dionisa), boga vina, nije mirisavo, t. j. dosjetka mu nije baš duhovita.

Eshil

Al' nije, nije isto, ti cjepidlako,
Već to ti stih je jedan baš od najboljih.

Dionis

A kako? Kaži mi po čemu sudiš to!

Eshil

U zemlju može doći dom tko ima svoj,
Jer bez svakoga jada, bijede dođe on,
A izgnanik ti stigne, domu vraća se.

Dionis

Jest, bome, dobro! Što ćeš ti, Euripide?

Euripid

Oresto, tvrdim, domu svom se ne vrati, —
Ta kradom dođe, nè namoli gospodu.

Dionis

Baš dobro, bome! Al' što kažeš, ne shvaćam.

Euripid (Eshilu):

Ded dalje kazuj!

Dionis

Hajde brže, Eshile,
Sad kazuj dalje, a ti gledaj pogriješke!

Eshil

»I grobu gle na humku k ocu dižem glas
Da sluša, čuje« —

Euripid

Opet dvaput isto gle!
Ta »slušat, čuti« očevidno isto je.

Dionis

Al' pokojnima, rđo, on to govori,
A njima nije dosta, triput zvao ih.¹²⁰

---

¹²⁰ Pale u tuđini zvali bi tri puta po imenu prije svoga odlaska.

Eshil (*Euripidu*):

A kako proslav gradiš ti?

Euripid

Pa kazat ću.

I rekoh li gdje dvaput isto il' vidiš
Baš krpež što ne liči misli, popljuj me!

Dionis

Pa hajde kazuj! Moram čuti jesu li
U redu stihovi od tvojih proslava.

Euripid

»I bješe Edip čovjek sretan isprva.«¹²¹

Eshil

Ne, bome, ne, već jadnik sve od poroda!
Još ne rodi se, da, ni mati začu još,
A Apolon reče oca da će ubiti svoga!
Pa kako bješe čovjek sretan isprva?

Euripid

»Najbjeđenijim na svijetu onda stvori se«.

Eshil

Ne, bome, ne, — i ne prešta biti to.
Ta kako? Prije svega, čim se rodi on,
Za zime ti u loncu ga izložiše
Odrastav ocu da ubica ne bude.
S natèklim nožicama dođe k Polibu,¹²²
A onda mlad sa matorom se oženi,
I to još s majkom, majkom svojom rođenom!
Tad sam se oslijepi!

Dionis

E, sretan bio bi,
Da ko vođ još je pošo s Erasimidom!¹²³

---

¹²¹ Početak »Antigone.«

¹²² Proboli mu nožice, a pastir korinskoga kralja Poliba odnio ga u Korint na dvor gdje je odrastao.

¹²³ Poslije bitke kod Arginuskih otoka predali su sudu najprije vojvodu Erasinida, a onda još petoricu koja su bila u Ateni. Svu šestoricu osudio je narod na smrt i dao pogubiti. Još je to trebalo k punoj sreći Edipovoj.

Euripid (*Eshilu*):

Ti klapiš, – ja valjano gradim proslave.

Eshil

Al' neću, bome, svaku riječcu stiha tvog
Čerupat, nego s božjom ja ću pomoći
»Uljanicom« ti pobit tvoje proslave.

Euripid

Uljanicom? Ti – moje?

Eshil

Njome samo, da!
Ta gradiš tako, da se svud uljanica
Mješnica i kožica tvojim jambima
Nadoda lako. Odmah ću pokazat ja.

Euripid

Gle, gle! Pa ti ćeš?

Eshil

Jest, ja!

Dionis (*Euripidu*):

Pa de počni već!

Euripid

»Egipito, kako silan pronosi se glas,
S pedeset sina svojih, s lađom, veslima
U Argu pristav« – ¹²⁴

Eshil

Izgubi uljanicu!

Euripid

Što će uljanica? Nek đavo nosi je!

Dionis

De kazuj drugi proslav, opet da vidim!

---

¹²⁴ Euripid voli particip, a onda predikat.

Euripid

»Dionis, što sa štapom, kožom srnećom
U sjaju luča gorom skače Parnasom,
Sve igrajući« –¹²⁵

Eshil

Izgubi uljanicu!

Dionis

Ajme mene! Opet shvati nas uljanica!

Euripid

Zabadat neće već! Na ovaj proslov sad
Uljanicu lje nadovezat neće moć!
»Na svijetu nema sasvim sretna čovjeka, –
Il' rodom plemić je, al' blaga nema on,
Il' prosjak buduć,« –¹²⁶

Eshil

Izgubi uljanicu!

Dionis

Euripide, –

Euripid

A što je?

Dionis

Jedra smotaj već!
Uljanica će dahom dunut silenim!¹²⁷

Euripid

Al, Demetre mi, briga mene za to baš!
Ta ovo će ti njemu sada izbit sve.

Dionis

Hajd' kazuj drugo, – čuvaj se uljanice!

---

¹²⁵ Početak »Hipsipile.«

¹²⁶ Početak »Stenobeje.«

¹²⁷ Vonj će se daleko širiti, t. j. izaći ćeš ruglo svijetu.

Euripid

»Grad Sidon jednom davno Kadmo ostaviv,
Agènorović – «¹²⁸

Eshil

Izgubi uljanicu!

Dionis

O čudni čojče, kupi tu uljanicu
Da ne kida nam proslave sad više!

Euripid

Od njega ja da kupim? Što?

Dionis

Ako poslušáš.

Euripid

Ne, neću! Silu mogu kazat proslava
Uljanicu gdje taj tu dodat neće moć.
»U Pisu Pelop Tantalović stigavši
Na konjma brzim, – «¹²⁹

Eshil

Izgubi uljanicu!

Dionis

Zar vidiš? Opet prišio uljanicu!

(Eshilu)

Al', dragi, još mu sad je prodaj kako god,
Jer dobit ćeš za paru lijepu, prikladnu!

Euripid

Još, bome neću, – još ih imam mnogo ja!
»Sa polja Enej« – ¹³⁰

Eshil

Izgubi uljanicu!

---

¹²⁸ Početak »Friksa«.

¹²⁹ Početak »Ifigenije na Tauridi«.

¹³⁰ Iz »Eneja«.

Euripid

Al' daj mi dokraja da kažem čitav stih!
»Sa polja Enej jednom pobrav bogat klas
I žrtvujući – «

Eshil

Izgubi uljanicu!

Dionis

Sred žrtve? Ali tko to njemu ote je?

Euripid

Ma, brate, pusti! Nek na ovo kaže sad!
»Zeus, kako nama sama reče Istina, – «¹³¹

Dionis

Ubi me! Sad će: izgubi uljanicu!
Uljanica, ko jarac¹³² kakav na oči,
Prilijepila se proslovima tvojjjem.
Al', bogova ti, zboru mu se maši sad!¹³³

Euripid

Dokazat ja mu mogu da je pjesnik loš
U pjesmi zbornoj, – uvijek isto pjeva on.

Zbor

A što će se dogodit sad?
Ta mozgat moram kako će
Karom na nj se oborit,
A više spjeva pjesama
I mnogo boljih, krasnijih
No svi sada pjesnici.
Pa ja se divim, čudim se
Kakvu manu će naći
Tome bakhovskom kralju,¹³⁴
Sve se bojim za njega.¹³⁵

---

¹³¹ Iz »Melanipe«.

¹³² Čir.

¹³³ Zbornih (korskih) pjesama.

¹³⁴ Najvećemu tragiku.

¹³⁵ Za Euripida.

Euripid

Ej pjesama li čudnih! Jasno bit će sad!
Sve pjesme stući, sabit ću u jedno ja!

Dionis

A ja ću ti kamečke uzet, brojit ih.¹³⁶
(*Frula svira*)

Euripid

»Ahileju Ftijanine, ču li za boj, moru ljudsku?
Ao, nećeš li u pomoć, udarac odbit?
Mi, narod na jezeru, Herma djeda poštujemo, —
Ao, nećeš li u pomoć, udarac odbit?«¹³⁷

Dionis

Dva udarca su, Eshile, ovo.

Euripid

»Oj ahejska naša nam diko, sine Atrejev, čuj me, —
Ao, nećeš li u pomoć, udarac odbit?«

Dionis

Treći tebe udar, Eshile, shvati!

Euripid

»Umuknite, Melise¹³⁸ će sada Artèmidi hram otvorit, —
Ao, nećeš li u pomoć, udarac odbit?«
Povoljne znakove za put junacim snujem oglasit, —
Ao, nećeš li u pomoć, udarac odbit?

Dionis

O Zeuse kralju, kolik udara je broj!
U kupelj ja ti mahom smjesta idem sad, —
Od udaraca bubrezi nabrékli mi.

Euripid

Ne, nemoj! Prije čuj još pjesme, drugi skup,
Sve prema onim napjevim! uz kitaru!

---

¹³⁶ T. j. pjesme.

¹³⁷ Stihovi iz Eshilovih tragedija. Ruga se ponavljanju stihova (refrenu), te mu ovako vraća milo za drago, nadovezujući uvijek isti stih.

¹³⁸ Melise, svećenice Artemidine.

Dionis

Pa hajde, al' dodavat nemoj »udarac«!

Euripid

»Dvije ahejske krune, helenske mladeži vođe, –
Sintitintisintiti, – ¹³⁹
Sfingu, nad nevoljom koju vladaricu, pošlje, –
Sintitintisintiti, –
S kopljem i s desnicom junačkom ptičina ljuta, –
Sintitintisintiti, –
Plijen psinama drskijem baci, jedrilu zračnom¹⁴⁰, –
Sintitintisintiti, –
I što na Ajanta se surva, – ¹⁴¹
Sintitintisintiti!«

Dionis

A što će »sintiti«? Zar skupi pjesme te
Na Maratonu ili od užara gdje?¹⁴²

Eshil

Ne, to iz lijepa ti u lijepo prenijeh ja
Da ne vide me cvijeće gdje sa Frinihom
Na istom svetom polju berem vilinskom.¹⁴³

(Pokazuje na Euripida)

A taj sve »seke«, Meletove skolije¹⁴⁴
I one karske ćurlik-pjesme, zapijevke,
I poskočnice oplijeni. To sve će se
Pokazat mahom. Liru mi donesi tko!
A što će za njih lira? Gdje je ženska ta
Što o crijep lupa?¹⁴⁵ Muzo oj Euripidova,
Daj dođi, – tebi takve pjesme liči pjev!

(Dolazi starica s loncem)

---

¹³⁹ Imitira kitaru, te se ruga glazbenoj pratnji pjesama Eshilovih. Stihovi su povučeni iz raznih tragedija.

¹⁴⁰ Jedrilo zračno, orlovi.

¹⁴¹ Na Ajanta, kad je u ludilu poklao grčko blago pod Trojom, baci se vojska.

¹⁴² »Sintiti« sjeća Dionisa »site« od koje su se gradila užeta. Užari su većinom stanovali na Maratonu gdje je u barama rasla sita.

¹⁴³ Nisam se poveo za tragikom Frinihom nego za eolskim pjesnikom i glazbenikom Terpandrom s otoka Lezba, pa sam iz eolske lirike u tragediju prenio ono što je lijepo.

¹⁴⁴ Seke, milosnice; skolije, počasnice. Melet je pjesnik i jedan od tužilaca Sokratovih.

¹⁴⁵ Udara crijepom o crijep i prati pjesmu i igru.

Dionis

Tâ Muza nikad nije Lezba vidjela!

Eshil (*uz svirku lonca*):

»Zimorodi, na vječnim što valma morskim
Lebdec vijek čavrljate,
Vlažnim s krilâ kapljama
Tijelo kvaseć, rosom rosite se, –
I vi u kutu pod krovom pauci,
Što o-o-o-o-okrećete, prstim' sućete¹⁴⁶
Na vratilo nite savite,
Vretena pjesničkoga pređu, –
Gdje dupin, prijatelj svirala,
Skače ūz lâđu mrkokljunu.
Proriče i put kaže, –
Trsa rascvalog radost, slast,
Grozda viticu razbibrigu,
Dijete, ručicama grli me!«
Zar vidiš stopu?¹⁴⁷

Dionis

Vidim je!

Eshil

Što? Vidiš li je?

Dionis

Vidim je!

Eshil

Pa takve pjesme gradiš ti
I karat smiješ moje zar,
A na dvanajst načina,
Ko Kiréna, žuljaš napjeve?¹⁴⁸
To tvoje su pjesme, a sad hoću ja
Da način samopjeva prođem tvojijeh.
»Oj Noći, mračne crni,
Kakav bolan san
Iz tame mi tamne
Evo šalješ sada,

---

¹⁴⁶ Oponaša noviju glazbu koja po više puta ponavlja isti slog.

¹⁴⁷ Uzima odlomke iz tragedija, pa se ruga izričajima, slikama i novotarijama glazbe Euripidove. Ističe krivu upotrebu stope.

¹⁴⁸ Kirena, bludnica, općila na razne načine.

Hada slugu vjerna,
Kom duša je bez duše?
Mrkle Noći je čedo,
A lica grozna, strašna,
S mrkim plaštem mrtvačkim;
Krvlju mu, krvlju sijeva oko,
Silni, golemi strše nokti!
Al' napal'te mi, sluškinje, žižak sad,
Vrčima zahvatite iz potoka kaplju i ugrijte vodu
Da božanski sa sebe splaknem san!¹⁴⁹
Ao, bože oj morski,
To je ono! Ao, druzi,
Čuda ova pogledajte!
Ugrabi mi, ote pijevca moga, –
Ode Glike!
Vile, gorska čeda,
O Mano,¹⁵⁰ zgrabi je!
Ja jedna slučajno ti zabavljena bjeh
Ručnim radom svojim,
Vreteno pređice puno
O-o-o-o-okrećući rukam!
Vrtjeh, klupko gradih ja
Da zorom na trg pođem,
Ponesem i prodam.
A on poletio, poletio k nebu lakim zamahom krilâ,
A jade mi, jade ostavi, pusti, –¹⁵¹
Suze mi, suze iz očiju
Tekle i tekle jadnici!
Krećani, oj Ide sinci,
Ded pograbite luk i pomozite!
I nogama zagrabite, kuću ded opkolite, –
I ti, Dikte kćerko,¹⁵²
Krasna Artemida,
Sa štenadi svojom svani, dvorom jurni svud,
I ti, Zeusa čedo, Hekata, dođi,
Hrljem rukama dvije sad podigni goruće zublje,
Vodi me do Glike!
Ući ću, pretražit sve!«

Dionis

Ded pjesama se kan'te!

---

¹⁴⁹ Zli se sni gone kupelju riječnom ili morskom.

¹⁵⁰ Mana, robinja.

¹⁵¹ U Euripida rado nešta zrakom leti, on voli ponavljati riječi.

¹⁵² Ida i Dikta, gore na Kreti.

Eshil

Već sam i ja sit!
Do mjerila sad hoću da dovedem ga,
Jer samo to će dar nam otkrit pjesnički, –
Ta svu težinu riječi će pokazat nam.

Dionis

Pa amo hajd'te, ako i to moram ja,
Da, ko sir odvagnem vještinu pjesničku!

Zbor

Mudraci baš se trudom trude!
Ta čudo opet drugo to,
Gle novo, puno čudilâ,
Izumjet tko bi drugi mogo?
Ni da mi, bome, tko mu drago
Od ljudi kaže, ja mu ne bih
To vjerovao, već bih držo
On da samo bunca.

Dionis

Ded zdjelicam sad pristup'te!

Eshil i Euripid

Evo nas!

Dionis

Sad uhvatite! Svaki vas nek kaže stih
I pustit nemojte dok »kuku« ne kažem!¹⁵³

Eshil i Euripid

Držimo već!

Dionis

U zdjelicu sad kaž'te stih!

Euripid

»Ej, brod da Arga ne polètje nikada!¹⁵⁴

---

¹⁵³ Kukavica se javlja u proljeću i zove ratara na posao. »Kuku« je poziv na posao brz i u pravo vrijeme.

¹⁵⁴ Početak »Medeje.«

Eshil

»Oj vodo Sperheju i stočni pašnjaci!«¹⁵⁵

Dionis

Hej! Kuku! Pustite! Gle, mnogo niže se
Ovome spušta!

Euripid

A što tome uzrok je?

Dionis

Jer rijeku umetnu i, poput trgovca
Vunara, okvasi, ko vunu, vodom stih,
A ti mi u stih stavi krilaticu riječ.

Eshil

Al' drugo što nek kaže, 'namo objesi!

Dionis

Pa uhvatite opet!

Eshil i Euripid

Evo!

Dionis (Euripidu):

Kazujde!

Euripid

»Hram drugi nema Mama doli samu riječ.«¹⁵⁶

Eshil

»Smrt jedina med bozim' dara ne ište.«¹⁵⁷

Dionis

Pustite, pust'te! Opet pada ovome,
Jer smrt je privrgao, ponajteže zlo.

Euripid

A ja sam Mamu, onu ponajjaču riječ.

---

¹⁵⁵ Valjada iz »Filokteta«.

¹⁵⁶ Mama, Zamama, božica nagovaranja, uvjeravanja.

¹⁵⁷ Iz »Niobe«.

Dionis

No Mama laka ti je, – ama vjetar pust.
Al' nešta drugo teže traži opet sad
Povući što će, nešto silno, veliko!

Euripid

Ded, gdje ja imam tako što? Gdje?

Dionis

Kazat ću.

»Ahilej baci, dobi dva i četiri.«¹⁵⁸
Govor'te! Ovo vam je sada zadnji put!

Euripid

»Kij gvoždem okovani zgrabi desnicom.«¹⁵⁹

Eshil

»Na kolma kola, na mrtvacu mrtvac je.«¹⁶⁰
(*Puštaju zdjelice*)

Dionis

I sada opet prevari te!

Euripid

Kako to?

Dionis

Poménu dvoja kola i mrtvaca dva,
A to ti neće ni sto Egipćana dić!¹⁶¹

Eshil

Nek stihom na stih više mi se ne takmi,
Već ù zdjelicu neka uđe, sjedne sam,
Pa djeca, žena, Kefisòfònt s knjigama,
A ja ću kazat samo svoja stiha dva!

---

¹⁵⁸ Ruga se, jer se Euripidovi junaci rado kockaju.

¹⁵⁹ Iz »Meleagra«.

¹⁶⁰ Iz »Glauka«.

¹⁶¹ Egipćani su gradili piramide i snažni su nosači.

Dionis

To prijatelji su mi, sudit neću im,
Jer zavadit se ja ni s jednim ne bih rad.
Za mudra držim jednog, drugi sviđa se.

Pluton

Izvršit dakle nećeš rašta došo si?

Dionis

A sud li sudim?

Pluton

S jednim, koga izbereš,
Otići ćeš zalúdu da ti nije put.

Dionis

Baš hvala ti! Sad ovo poslušajte me!
Po pjesnika vam sađoh amo.

Euripid

Zašto to?

Dionis

Da kolo vodit može, izbaviv se, grad.¹⁶²
Tko od vas će da savjetuje dobro što
Svom gradu, njega mislim povest sa sobom.
Al' prije svega, što o Alkibijadu
Sudite? S djece svoje nije sretan grad.

Euripid

A kako sudi grad o njemu?

Dionis

Kako? Zar?
On voli, mrzi na nj, al' imat želi ga.
No kaž'te vas dva što o njemu mislite!

Euripid

Na građanina mrzim koji domu svom
Koristit spor je, a brz činit velik kvar,
Pa za se skrban jeste, za grad nehajan.

---

¹⁶² Domala o Velikim Dionizijama.

Dionis

Baš dobro, Posidone! Kako misliš ti?

Eshil

Grad nikako othranit lavče ne smije,
A othrani l' ga, čudi njeg'voj nek je rob!

Dionis

E, ne znam što ću, – tako Zeusa Spasa mi! –
Jer jedan mudro, drugi jasno reče baš.
Al' još mi jedno mnijenje svoje recite
O gradu! Znete li za kakav njegov spas?

Euripid

Ja znadem, pa i kazat želim.

Dionis

Kazujde!

Euripid

Što nevjera je sada, drž'mo za vjeru,
A vjeru za nevjeru!

Dionis

Kako? Ne shvaćam!
Ma kaži manje učeno, a jasnije!

Euripid

Ta ne budemo l' vjerovali građanim'
Što sad im vjerujemo, već se družili
S kim sad se ne družimo, bit će spas nam to.
S njih nesretni smo sada, – udarimo li
U žice protivne, zar spast se nećemo?

Dionis

Baš dobro, Palamêde, glavo premudra!¹⁶³
Što veliš ti?

---

¹⁶³ Palamed je nadmudrio samoga Odiseja. Kad se Odisej gradio lud, pa orao po kamenju i sijao sol, samo da ne mora pod Troju, podmetnu mu pod plug sinčića, a on oprezno digne plug i oda se. Euripid je Palameda upotrijebio u drami.

Eshil

Sad kaži meni najprije:
Kim grad se služi? Da li ljudma dobrim?

Dionis

On grdno na njih mrzi! Što?

Eshil

Rđe voli on?

Dionis

On ne voli ih, al' se služi pod silu.

Eshil

Pa kako onda grad će takav spasti tko,
Kad niti plašt nit kožun mu ne pristaje?

Dionis

Pa nadi, boga t', ho'š li na svijet vratit se!

Eshil

Ma ondje ću ti kazat, ovdje – ne marim

Dionis

Ne, to ne! Dobar savjet šalji otale!

Eshil

Jest, svojom zemljom neka oni dušmansku,
A dušmanskom nek svoju drže naprotiv,
Dobitkom lađe, a gubitkom dobit tu!¹⁶⁴

Dionis

Baš dobro, ali sudac ti ga guta sam!¹⁶⁵

Pluton

Izvoli sudit!

---

¹⁶⁴ To nas sjeća Perikla. On je rekao: ako provale Spartanci u Atiku, on će s lađama u Pelopones; ako Sparta opustoši Atiku, imaju oni otoke, dok Sparta nema druge zemlje. U doba te komedije već je osam godina vojska spartanska bila blizu Atene u tvrđavi Dekeleji. Na moru je Atena po svojem brodovlju bila gospodar i pobirala danak od saveznika. Lađe su joj bile dobitak (dohoci), a gubitak lađa (dobitka) bio bi pravi gubitak.

¹⁶⁵ Sudac, porota. Plaća za porotu od 6.000 ljudi na dan progutala je toliko dohodaka, da je za gradnju brodovlja ostalo malo.

Dionis

Ovo će vam biti sud:
Odabrat ja ću koga duša želi mi.

Euripid

Al' bogova se sjećaj kojim zakle se
Da kući ćeš me povest! Biraj prijana!

Dionis

Dà, jezik zakle se, al' biram Eshila.

Euripid

Što učini, nadà sve grdni čojče?

Dionis

Ja?
Sud sudih, Eshil pobijedi. A zašto ne?

Euripid

Ti gledaš me, a bruka mene obruka?

Dionis

A kakva bruka? Ne sudi li tako svijet?¹⁶⁶

Euripid

O bezdušniče, mrtva mene pustit ćeš?

Dionis

Tko znade nije l' ovaj život samo smrt
I nije l' dašak ručak, nije l' runo san?¹⁶⁷

Pluton

Ded, Dìoníse, uđite!

---

¹⁶⁶ Gledaoci. Smjera na »Eola« gdje otac zateče sina i kćer u grijehu, pa pita sina nije li to najgrdnije djelo, a sin odgovara da se njima dvoma ne čini. Drugim riječima: što se jednima čini sramota, za druge nije. To je nauka sofista koji su učili da nema apsolutne istine, nego je sve onako kako se kome čini.

¹⁶⁷ Ruga se Euripidovim stihovima:

Tko znade nije l' ovaj život samo smrt
I nije l' smrt nam život i smrt samo san?

Dašak znači disanje, a ručak ručanje; na runu (kožicama) spavali su, kao na perini.

Dionis

A čemu li?

Pluton

Da pogostim vas prije puta.

Dionis

Zeusa mi,

Tâ valja! Na to ne ljutim se nimalo.

(Svi odu)

Zbor

Baš sretan ono čovjek je
U koga pamet oštra je.
To primjer mnogi uči nas.
Taj mudra se pokáza glava,
Pa stoga domu vraća se
Za dobro svojim građanima,
Za dobro svojim rođacima,
Za dobro svojim prijatelj'ma,
Jer razborit je čovjek.

Ljepota i krasota je,
U Sokrata kad ne sjediš,
Ne brbljaš, gubiš Muzâ dar
Nit ploda najljepšega bacaš
Što tragedija rodi ga.
U zvučnim rječma nadutim,
U tricama, sitnìcam' sitnim
Sve gubiti se, dangubiti, –
To lud će čovjek biti.

(Pluton, Dionis i Eshil dolaze iz dvora)

PLUTON. DIONIS. ESHIL. ZBOR.

Pluton

Sad, Eshile, idi! Kličem ti: zbogom!
I savjetom dobrim čuvaj nam grad naš
I bezumne ljude – ta mnogo ih ima, –
Svom pomnjom mi gaj i ravnaj ih, pazi!

(Eshilu daje mač, konope i čašu kukute)

Pa ovo mi Kleófontu ponesi,¹⁶⁸
Gospodi to òd porezê de predaj, ¹⁶⁹
Jest, Mirmeku i Nikòmahu onom, –
Arhènomu ovo!¹⁷⁰
I reci im, brzo neka do mene
Sad ovamo dođu i ne čase više!
Pa ako mi oni ne dođu brzo,
Ej, ja ću ih, Apolona mi boga,
Žigosat i sputat¹⁷¹
S Adimantom, Leukopòlovim sinom,¹⁷²
U podzemlje brzo otpraviti amo!

Eshil

Učinit ću, a ti stolicu moju
Sofòklu de predaj, neka je pazi
I meni je čuva, stignem li opet
Ja ovamo jednom. O njemu ti sudim
Da drugi je za mnom on po mudròsti!
Al' pazi da lisac, lukavac ovaj
I lažitorba i podli čankoliz
Na stolicu moju ne sjedne nikad,
Ma silio svijet ga!

Pluton (Zboru):

Vi zubljava sada svijetlite svetim
Tom čovjeku, pa mi pratite njega
I pjesmama, napjevima ga njeg'vim
Sad slavite bučno!

Zbor (prati Dionisa i Eshila zubljava):

Prvo i prvo pjesniku našem na polasku gore
Sretan podajte put vi, bogovi dolje pod zemljom,
A gradu našem dobru pamet za velika dobra!
Velikih ćemo se jada i onoga zveketa bojnog
Dokraja riješiti tako. Kleòfònt neka se bori,
Pa i drugi, koga je volja, na očinskoj grudi!

(*Svi otidu*)

---

¹⁶⁸ Mač da se probode. Kleofont je bio odlučan protivnik mira.

¹⁶⁹ Konope da se objese.

¹⁷⁰ Čašu kukute da se otruje.

¹⁷¹ Kao robove bjegunce.

¹⁷² Za nekoliko mjeseci poslije prikazivanja »Žaba« izdao je atensko brodovlje kod Egospotama Spartancima i upropastio Atenu. Sparta podsjedne Atenu, poruši joj zidove i mjesto demokracije uvede vladu tridesetorice oligarha (tirana).

Rječnik

Ahejci – jedno od grčkih plemena; naziv za Grke općenito
arслан (tur.) – lav

bahat – bat
Bakho – Dioniz, bog vina i veselja; sin Semele i Zeusa

ćula – batina koja na jednom kraju ima zadebljanje

Darej – Darije Veliki, perzijski car (oko 550. pr. Kr. – 486. pr. Kr.), poražen na Maratonu

Demetra – starogrčka božica plodnosti, zaštitnica poljodjelstva, s kćeri Perzefonom glavno božanstvo u Eleuzinskim misterijama

deriguša – onaj koji dere gušu
dindušmanka (tur.) – krvna neprijateljica, zakleta neprijateljica

Eak – sin Zeusa i nimfe EGINE, otac junaka Peleja i Telamona, kralj otoka EGINE, poznat po istinoljubivosti, zbog čega je postao sudac u podzemlju uz Zeusove sinove Minosa i Radamanta
Empusa – u grčkoj mitologiji poluboginja, noćna sablast, pod vlašću Hekate; stalno mijenja oblik, pa npr. u obliku lijepe žene mami muškarce i isisa im krv
Eubeja – drugi po veličini grčki otok, sjeverno od Atene, odvojen od kopna vrlo uskim kanalom

Febo – Apolon, bog ljepote, medicine, glazbe i sunca

Had – starogrčki bog podzemnog svijeta; isto što i Pluton; žena mu je Perzefona,

koju je oteo; Had je također naziv za podzemni svijet mrtvih
Hekata – starogrčka boginja podzemlja, zaštitnica čaranja; prate je sablasti (npr. Empusa, v.)

jamb (grč.) – dvosložna pjesnička stopa, s naglaskom na drugom slogu; jambički slog je jampski trimetar, najčešći stih starogrčke drame

kij – kijak, topuz, buzdovan
kitara (grč.) – žičani glazbeni instrument nalik na liru

kočet – kostrijet, debela i oštra dlaka
koturni (grč.) – vrsta sandala s debelim potplatima kakve su nosili antički glumci da bi izgledali viši na sceni

lje – baš, upravo, zbilja, zaista, samo

mrča – mediteranska biljka mirta, smirna

nošivo – nošnja

odadrijeti – odgurnuti

Pan – bog pastira i stada, s kozjim repom, rogovima i nogama, ljubitelj glazbe

Parnas – planina u Fokidi u središnjoj Grčkoj, okupljalište Muza

Pelop – sin Tantala, otac Atreja i Tijesta; otac Tantal ponudio ga je bogovima kao hranu, zbog čega su mu se oni osvetili (»Tantalove muke«), a Pelopa oživjeli; po njemu je prozvan Peloponez

pisan – šaren

pru – raspravljaju, svađaju

Salaminac – stanovnik Salamine, grčkog otoka nedaleko Atene

shvatiti – zahvatiti, dohvatiti

sulica – vrsta koplja

Tantalović – potomak Tantalov

Taurida – poluotok Krim na Crnom moru

Tetida – morska nimfa, jedna od Nereida, Ahilejeva majka

tūčiti se – sukobiti se

vijek – uvijek; uz negaciju: nikad

vrći – baciti

zublja – baklja